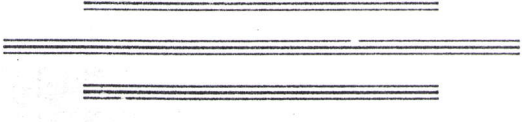

निजी तथा गैरसरकारी स्वास्थ्य संस्थ
(अस्पताल तथा नर्सिङ्गहोम आदि)

स्थापना, सञ्चालन नीति, मापदण्ड
एवं पूर्वाधार निर्देशिका

२०६१

नेपाल सरकार

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

विषय-सूची

सि.नं.	विषय सूची	पेज नं.
१	नीतिगत बुँदाहरु	१-७
२	जनरल अस्पतालका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु <ul style="list-style-type: none"> • १५ शैया देखि १००+ शैया मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु • आकस्मिक सेवा र सामग्री उपकरणहरु • जनशक्तिको विवरण • बहिरङ्ग सेवा • अन्तरङ्ग सेवा • अस्पताल फार्मसी र औषधि व्यवस्था 	८ १० १२ १५ १७ १९
३	विशेषज्ञ सेवा अस्पतालहरुका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु (क) मुदुरोग अस्पतालका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु (ख) युरोलोजी/नेफ्रोलोजी अस्पतालका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु (ग) जनरल र विशेषज्ञ आँखा अस्पतालका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु (घ) मानसिक अस्पतालका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु (ङ) अर्थोपेडिक अस्पतालका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु (च) न्युरोलोजी अस्पतालका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु (छ) प्रसूति/स्त्रीरोग अस्पतालका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु (ज) बालरोग अस्पतालका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु (झ) दन्तरोग अस्पतालका मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरु	२२-६० २३ २६ ३०-३१ ३२ ३४ ३७ ४० ४३ ४६
४	रेडियोलोजी एण्ड ईमेजिङ्ग सेवा	६१-६५
५	प्रयोगशाला सेवा	६६-८८
६	स्वास्थ्य क्लिनिक/पोलिक्लिनिक	८९-९०
७	आयुर्वेद चिकित्सा प्रणाली	९१-१००
८	वैकल्पिक चिकित्सा प्रणाली (क) होमियोप्याथिक (ख) यूनानी (ग) अकुपुञ्चर/अकुपुचर (घ) प्राकृतिक चिकित्सा	१०१-११२ १०२ १०६ १०७ ११०
९	आवेदन फाराम अनुसूची- १ र २	११३-११७
१०	पूर्व स्वीकृति आवेदन फाराम अनुसूची - ३	११८
११	मूल समिति तथा उप समितिहरुको नामावली	१२१

नीतिगत बुँदाहरु

निजी तथा गैर सरकारी अस्पताल वा नर्सिङ होम जस्ता निजी स्वास्थ्य संस्थाहरु स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धी नीतिगत बुँदाहरु

निजी स्वास्थ्य संस्था सञ्चालन गर्न चाहने कुनै व्यक्ति वा संस्थाले अनुमति प्राप्त गर्न प्रचलित ऐन नियम बमोजिम सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएतापनि स्वास्थ्य सेवा सञ्चालन गर्नुपूर्व श्री ५ को सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालयले निर्धारण गरेका पूर्वाधार तथा मापदण्डहरु पूरा गरी अनिवार्य रूपमा सहमति लिएपश्चात् मात्र सेवा सञ्चालन गर्न पाईनेछ । सो सम्बन्धी पूर्वाधार तथा मापदण्डहरु तपसिल बमोजिम हुनेछन् :

क. सेवा सञ्चालन नीति

१. अस्पताल तथा नर्सिङ होमहरुमा सेवा प्रदान गर्दा सेवाको प्रकृति अनुसार निम्न बुँदामा समुचित व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ ।
  - १.१ आकस्मिक सेवा
  - १.२ बहिरङ्ग विभाग
  - १.३ निदानात्मक सेवाहरु (प्रयोगशाला, रेडियोलोजी आदि)
  - १.४ अन्तरङ्ग सेवा
  - १.५ शल्यक्रिया सेवा
  - १.६ सेवाको प्रकृति हेरी सघन उपचार सेवा
  - १.७ प्रशासनिक सेवाहरु (Administrative Services),
  - १.८ ईन्जिनियरिङ तथा सहयोगी सेवाहरु (Support & Utility Services), मेडिकल रेकर्ड सेक्सन (तय्याङ्ग शाखा), वायोमेडिकल (पानी, विजुली, हाउस किपिङ्ग, सुरक्षा, यातायात, मर्मत-सम्भार कार्यशाला इत्यादि)
  - १.९ प्रवर्द्धनात्मक तथा प्रतिरोधात्मक सेवा
  - १.१० फार्मसी सेवा
२. कुनै पनि अस्पतालमा २४ सै घण्टा सम्बन्धित विषयको आकस्मिक सेवा उपलब्ध हुनुपर्नेछ । २५ शैयाभन्दा मुनिका अस्पतालमा मेडिकल अधिकृत कम्तिमा अन कलमा २४ सै घण्टा उपलब्ध हुने व्यवस्था हुनुपर्नेछ साथै २५ वा सोभन्दा माथिका शैया भएका अस्पतालहरुमा आकस्मिक सेवाका कक्षमा २४ सै घण्टा चिकित्सक सेवा उपलब्ध हुनाका साथै कन्सल्ट्याण्ट चिकित्सकबाट अनिवार्य रूपमा अन कल सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
३. कुनै पनि अस्पतालमा शल्यक्रिया (Surgery) पश्चात् पनि विरामीको अवस्था स्थिर नभएसम्म उक्त शल्यक्रिया गर्ने समूह तथा सर्जन चिकित्सक र एनेस्थेसियोलजिस्ट अनिवार्य रूपमा अस्पतालमा रहीरहनु पर्ने र तत्पश्चात् पनि सर्जरीको प्रकृति हेरी आवश्यक परेको खण्डमा तत्काल उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

४. १०० शैया वा सोभन्दा बढीको अस्पतालमा रक्तसंचार सेवा (Blood Transfusion Service) को व्यवस्था उपलब्ध हुनुपर्नेछ । साथै अर्थोपेडिक, कार्डियाक सर्जरी, गाईने, अब्स तथा न्यूरोसर्जरी सेवा दिने १०० शैयाभन्दा कम शैया भएका अस्पतालहरूले पनि आवश्यकता अनुसार रक्तसंचार सेवा उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
५. नर्सिङ इयूटी स्टेशनबाट प्रत्येक विरामीको प्रत्यक्ष निगरानी हुने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । उक्त सुविधा नभएमा प्रत्येक विरामीको शैयामा कल बेल राख्नु पर्नेछ ।
६. एक कन्सल्ट्याण्टको मातहतमा स्वास्थ्य सेवाको कुनैपनि युनिटमा २५ शैयाभन्दा बढी शैया राख्न पाइनेछैन ।
७. ठूला र जटिल प्रकारका शल्यक्रिया (Major Surgery) सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य संस्थामा कार्डियाक मनिटर भेन्टिलेटर समेतका पोष्ट अपरेटिभ रिकोभरी शैया अनिवार्य रूपमा उपलब्ध हुनुपर्नेछ ।
८. आकस्मिक अवस्थामा विरामीलाई एक अस्पतालबाट अर्को अस्पतालमा लैजान आवश्यक न्यूनतम उपकरण र सोको लागि बक्ष जनशक्ति जडीत एम्बुलेन्स उपलब्ध हुनुपर्नेछ ।
९. हरेक अस्पताल तथा नर्सिङ होमहरूमा ऐन नियमद्वारा तोकिए बर्मीजिमको सेवा गरिब असहायहरूलाई निःशुल्क रूपमा उपलब्ध गराइएको हुनुपर्नेछ ।
१०. स्वास्थ्य संस्थाहरूको अनुगमनपश्चात् गरिएको मूल्याङ्कनमा चित्त नबुझेमा अस्पताल व्यवस्थापनले स्वास्थ्य मन्त्रालयमा पूनरावलोकनको लागि आवेदन गर्न सक्नेछ ।
११. उपचारमा संलग्न कर्मचारीको आचरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै गुनासो भएमा जनसाधारणले उजुरी गर्न पाउने र त्यस उपर कारवाही हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।
१२. निजी अस्पताल तथा नर्सिङ होमहरूमा सेवा प्रदान गरेवापत लिइने हरेक सेवाको शुल्क अस्पताल सेवा शुल्क मापदण्ड निर्धारण समितिले तोकेको मापदण्ड र स्तरको आधारमा निर्धारण हुनेछ । यसरी निर्धारण भएको सेवा शुल्क अस्पतालका सबै प्रमुख सेवा स्थलहरू तथा रिसेप्सनमा सबैले देख्ने गर्नु पर्नेछ । सेवा शुल्क सम्बन्धित संस्थाको संञ्चालक समितिले निर्धारित मापदण्डको आधारमा तोक्नेछ ।

अस्पताल सेवा शुल्क तोक्ने मापदण्ड (Standard) निर्धारण समितिको गठन यस प्रकार हुनेछ :-

- (१) श्री ५ को सरकार, स्वास्थ्य मन्त्रालयको प्रतिनिधि (विशिष्ट श्रेणी) - अध्यक्ष
- (२) उपभोक्ता समूहको प्रतिनिधि - सदस्य
- (३) निजी अस्पताल संञ्चालक समितिका अध्यक्षहरू मध्येबाट (एफिनले तोकेको -१)- सदस्य
- (४) निजी अस्पताल प्रमुख मध्येबाट (श्री ५ को सरकारले तोकेको व्यक्ति-१) - सदस्य
- (५) एफिनको अध्यक्ष (एगोसियेशन अफ प्राइभेट हेल्थ इन्स्टीच्युशन अफ नेपाल) पदेन सदस्य
- (६) उद्योग बाणिज्य महासङ्घ (FNCCI) को अधिकृत द्वितीय स्तरको विज्ञ प्रतिनिधि - सदस्य

- (७) उद्योग बाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको - अधिकृत द्वितीय स्तरको विज्ञ प्रतिनिधि - सदस्य
- (८) स्थानीय निकायका प्रमुख
- (९) महानिदेशक, स्वास्थ्य सेवा विभाग - सदस्य सचिव

यसरी तोकिएको मापदण्ड अनुसार शुल्क निर्धारण भए नभएको अनुगमन स्वास्थ्य मन्त्रालयले गर्नेछ । साथै समितिको सचिवालय स्वास्थ्य सेवा विभागमा रहनेछ । सरकारी अनुदान वा सरकारबाट अन्य सहयोग प्राप्त गर्ने स्वास्थ्य संस्थाहरूले निजी भगानीबाट संञ्चालन भएका स्वास्थ्य संस्थाहरूले प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाहरूभन्दा कम शुल्कमा सेवा प्रदान गर्नुपर्नेछ । यस्तो शुल्क निर्धारण पनि यसै बुँदा अन्तर्गत उल्लेख भएको समितिबाटै तय गरिनेछ ।

ख. जनशक्ति विकास एवं व्यवस्थापन नीति

निजी स्वास्थ्य संस्था संञ्चालन गर्न चाहने कुनै पनि व्यक्ति वा संस्थाले तोकिएको कार्यविधि पूरा गरिसकेपछि सेवा संञ्चालनको लागि १/१ वर्षको अस्थायी स्वीकृति दिइनेछ । तोकिएको मापदण्ड पूरा गरी तोकिएकोमोजिमको सेवा सन्तोषजनक रूपमा संञ्चालन भएको कुरा अनुगमनबाट प्रमाणित भएमा स्थायी अनुमति पत्र प्रदान गरिनेछ र यसरी प्राप्त गरेको अनुमति पत्रको प्रत्येक १०-१० वर्षमा नविकरण गराउनुपर्नेछ । तर श्री ५ को सरकारले अनुगमन गर्दा गुणस्तर वा सेवामा त्रुटी देखिएमा अनुमति पत्र खारेज गरिनेछ ।

१. श्री ५ को सरकारको पूर्व स्वीकृति नलिएका श्री ५ को सरकारको सेवामा रहेका कुनै पनि कर्मचारीहरूलाई निजी तथा गैर सरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरूले आंशिक वा पूरा समय काममा लगाउन पाइनेछैन ।
२. कुनै पनि सरकारी, गैर सरकारी वा निजी अस्पतालहरूमा कार्यरत प्राविधिक स्वास्थ्य कर्मचारीहरूले प्रथम कार्यरत बाहेक एउटाभन्दा बढी निजी क्लिनिक अस्पताल वा नर्सिङ होमहरूमा पूरा समय (Full time वा Part time) को रूपमा संलग्न रही काम गर्न पाइनेछैन । तर विशेषज्ञ परामर्श सेवा (Consultant Opinion Service) दिनलाई यस प्रावधानले कुनै रोक लगाउने छैन । यस्तो परामर्श सेवा दिने व्यक्तिलाई सूचना बोर्डमा नामाङ्कन गर्न पाइनेछैन ।
३. ५० शैया वा सोभन्दा बढी शैयाका अस्पतालहरूमा अस्पताल प्रशासकको नियुक्ति गर्दा श्री ५ को सरकारबाट मान्यता प्राप्त अस्पताल व्यवस्थापन (Hospital Management) विषयमा डिग्री/डिप्लोमा प्राप्त गरेको वा नपाइएमा कम्तिमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरी मान्यता प्राप्त अस्पतालहरूमा कम्तिमा ५ वर्ष अस्पताल प्रशासनमा अधिकृत भै काम गरी अनुभव प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ ।
४. प्रत्येक अस्पतालमा देवी प्रकोप व्यवस्थापनको कार्य योजना लिखितरूपमा अद्यावधिक रूपमा हुनुपर्नेछ । सम्पूर्ण कर्मचारीहरूलाई वर्षको कम्तीमा दुई पटक देवी प्रकोप व्यवस्थापन तालीम/अभिमूढीकरण (Orientation) प्रदान गर्नुपर्नेछ ।

५. विशेषज्ञता सेवा प्रदान गर्दा सहयोगी सेवामा बाहेक अन्य सेवामा एउटा कन्सल्ट्याण्ट अन्तर्गत पर्याप्त मात्रामा मॉडकल अफिसरको व्यवस्था हुनुपर्नेछ।
६. आई.सी.यु., सि.सि.यु., एन.आई.सि.यु. जस्ता सघन सेवा प्रदान गर्ने युनिटमा एक शैयाको अनुपातमा एक जना तालिम प्राप्त नर्सको व्यवस्था हुनुपर्ने र जनरल शैयाको हकमा एक नर्स चार शैयाको अनुपातमा हुनुपर्नेछ। सम्बन्धित क्षेत्रमा तालिम प्राप्त चिकित्सक २४ सै घण्टा उपस्थित रहनुपर्ने र सम्बन्धित कन्सल्ट्याण्ट अन कलमा उपलब्ध हुनुपर्नेछ।
७. कुनै पनि निजी अस्पताल र नर्सिङ होमहरूमा पुरा समय र आंशिक समय काम गर्ने स्वास्थ्य प्राविधिक जनशक्तिको अनुपात कम्तीमा १:४ हुनुपर्नेछ।
८. श्री ५ को सरकारको मान्यता प्राप्त निजी शिक्षण संस्थाहरूले आफ्ना विद्यार्थीहरूलाई प्रयोगात्मक अध्ययन गराउन चाहिँमा निजी अस्पतालहरूले पनि आफ्नो आन्तरिक व्यवस्था मिलाई क्षमता अनुसार निर्धारित शुल्क लिई अध्ययन अध्यापन गर्न दिनुपर्नेछ।
९. हरेक अस्पताल र नर्सिङ होमहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूको जनशक्ति योजना, वृत्ति विकास र सेवा शर्त सम्बन्धी नियमावलीहरू बनाएको हुनुपर्नेछ।

ग. भौतिक व्यवस्थापन नीति

१. नयाँ खोल्ने अस्पतालहरूले तोकिएको मापदण्ड अनुसार कार्यविधि पूरा गरेपछि मात्र संस्था सञ्चालनको लागि अनुमति प्राप्त गर्नेछन् तर हाल सञ्चालनमा रहेका तर भवन तथा अन्य भौतिक मापदण्ड पूरा गर्न नसकेका अस्पताल तथा नर्सिङ होमहरूले ७ वर्षभित्र अनिवार्यरूपमा जग्गा तथा भवन लगायत सम्पूर्ण भौतिक व्यवस्था निर्धारित मापदण्ड अनुसार मिलाएको हुनुपर्नेछ। संस्थाले सेवा सञ्चालन गर्न अगाडि निर्माण कार्य गर्न स्वीकृति लिन चाहिँमा निर्माण कार्यको लागि बढीमा ३ वर्षको अवधि दिइनेछ।
२. प्रवेश मार्ग तथा विकास मार्गको समुचित व्यवस्था हुनुपर्नेछ।
३. पार्किङको यथेष्ट व्यवस्था र मनोरम गार्डेनिङको समुचित व्यवस्था हुनुपर्नेछ।
४. अस्पतालमा आगलागीबाट बच्न आगो निभाउने उपयुक्त संयन्त्र जडान गरेको हुनुपर्नेछ। नयाँ अस्पताल भवन निर्माण गर्दा उपयुक्त भूकम्प प्रतिरोधात्मक प्रविधि अपनाइएको हुनुपर्नेछ, साथै आपत्कालिन निकासद्वारको समुचित व्यवस्था हुनुपर्नेछ। हाल निर्माण भैसकेको अस्पतालहरूको हकमा उपयुक्त प्रविधि अपनाई Retrofitting हुनुपर्नेछ।

५. अब निर्माण हुने अस्पतालका कोठाहरूको उचाई तोकिएका सेवागत कोठाहरूमा तोकै बमोजिम र अन्य कोठाहरूमा कम्तीमा ३ मिटर हुनुपर्नेछ।
६. शैया बीचको दूरीको सम्बन्धमा जनरल शैयाको बीचको दूरी कम्तीमा ४ फिट हुनुपर्ने साथै भित्ताबाट कम्तीमा १ फिटको दूरीमा शैया राख्नुपर्नेछ।
७. स्वास्थ्य संस्थाबाट उत्पन्न हुने सबै प्रकारका फोहर मैलाको निकास तथा प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था वातावरणीय संरक्षण ऐनले तोकिएको मापदण्ड अनुसार मिलाउनुपर्नेछ। अन्य वातावरणीय प्रभाव बारे वातावरण संरक्षण ऐन, २०५३ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ अनुसार गनुनुपर्नेछ।
८. सम्भव भएमा विरामी कुरवा बस्ने ठाउँको व्यवस्था हुनुपर्नेछ।
९. चमेना गृहको व्यवस्था हुनुपर्नेछ।
१०. बालरोग तथा प्रसूति सेवा दिने अस्पताल, नर्सिङ होमहरूले आफ्नै अस्पतालमा इन्फेक्सन सम्बन्धी उपयुक्त व्यवस्था गरेको हुनुपर्नेछ।

घ. गुणस्तर व्यवस्थापन नीति

१. अस्पतालमा विश्व स्वास्थ्य संगठनबाट निर्धारित मापदण्ड बमोजिमको संरक्षण नियन्त्रण (Infection Control) कार्यक्रम नियमित रूपमा लागू गर्नुपर्नेछ।
  २. अस्पतालको हरेक विभाग तथा इकाईको काम स्तरीयरूपले सञ्चालन गर्ने Standard Operating Manual तयार पारी लागू गर्नुपर्नेछ।
  ३. कुनै पनि विशेषज्ञ सेवा दिने अस्पतालमा सम्बन्धित विषयको विशेषज्ञ चिकित्सकको सुपरिवेक्षण तथा निगरानीमा मात्र उपचार गर्ने व्यवस्था हुनुपर्नेछ।
  ४. कुनै पनि अस्पतालले स्वीकृति लिएको सेवा बाहेक अन्य थप सेवा र अन्यत्र सम्बन्धन गरी सेवा सञ्चालन गर्न चाहिँमा स्वास्थ्य मन्त्रालयबाट पुनः अनुमति प्राप्त गर्नुपर्नेछ। साथै विशेषज्ञ सेवा सञ्चालनको लागि पूर्णकालीन कन्सल्टेण्ट हुनुपर्नेछ।
- कन्सल्टेण्ट भन्नाले :- श्री ५ को सरकारले कन्सल्टेण्ट उपाधि प्रदान गर्न तोकिएको मापदण्ड अनुसार उपाधि प्राप्त गरेको व्यक्तिलाई जनाउनेछ।
५. कुनै पनि नर्सिङ होम वा अस्पताल उत्कृष्ट सेवा केन्द्र हुनको लागि सो सम्बन्धी सम्पूर्ण मापदण्ड पूरा भएको हुनुपर्नेछ। स्वास्थ्य मन्त्रालयबाट तयार पारिएको मापदण्ड अनुसारको सेवा प्रदान गरेकोलाई मात्र उत्कृष्ट सेवा केन्द्रको मान्यता दिइनेछ।

६. स्तरीयताको प्रमाणपत्र दिनेको लागि सो सम्बन्धी तोकिएबमोजिमको मापदण्ड पूरा भएको हुनुपर्नेछ ।
७. केन्द्रदेखि तल्लो तहसम्म सञ्चालित निजी तथा गैरसरकारी स्वास्थ्य संस्था वा अस्पतालहरूको नियमित अनुगमन र मूल्यांकन स्वास्थ्य मन्त्रालयले तोकिएको निकाय वा समितिबाट गराइनेछ ।
८. काठमाण्डौं भ्याली बाहिर सञ्चालित निजी स्वास्थ्य संस्थाहरूको म्याद थप गर्दा सम्बन्धित जिल्ला स्वास्थ्य प्रमुख वा जिल्ला जनस्वास्थ्य प्रमुखको सिफारिश पत्र उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

६. सूचना तथा अनुसन्धान व्यवस्थापन नीति

१. प्रत्येक स्वास्थ्य संस्थाले आफूले उपलब्ध गराउने सेवा, त्यस्तो सेवा उपलब्ध गराउने विशेषज्ञ तथा चिकित्सक र निजहरूको योग्यता र सेवा उपलब्ध गराएवापत लाग्ने मुख्य मुख्य सेवा शुल्कको विवरण सार्वजनिकरूपमा सबैले देख्ने, बुझ्ने गरी प्रदर्शन गरिएको हुनुपर्नेछ ।
मुख्य मुख्य सेवा भन्नाले विभिन्न चिकित्सकहरूबाट कन्सल्टेशन सेवा, आकस्मिक सेवा, शैथिल्य र सि.टि.स्थान, एम.आर.आई. जस्ता उच्च स्तरको निदानात्मक सेवा शुल्क बुझाउनेदेखि ।
२. अस्पताल तथा नर्सिङ होमहरूबाट उपलब्ध हुने सेवा र लाग्ने शुल्क तथा सेवा प्राप्त गर्ने प्रकृया समेतको विवरण पुस्तिका (ब्रोसुर) अस्पतालमा सर्वसाधारणको लागि उपलब्ध हुने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
३. अस्पताल तथा नर्सिङ होमहरूमा सार्वजनिक संचार सेवाको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । आकस्मिक प्रयोजनको लागि प्रहरी, एम्बुलेन्स, दमकल संचार सेवा लगायतका आकस्मिक सेवाका टेलिफोन नम्बरहरू स्पष्ट देखिने गरी ठूलो अक्षरले लेख्नुपर्नेछ ।
४. निजी स्तरबाट सञ्चालित गैरसरकारी र सरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरू बीच दोहोरो प्रेषण प्रणाली स्थापित गरिनुपर्नेछ ।
५. सेवाहरूको मासिक तथ्याङ्क तथा वार्षिक प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायमा नियमित रूपमा निर्दिष्ट फर्म्याटमा अनिवार्य रूपमा पठाउनुपर्नेछ ।
६. हरेक अस्पताल तथा नर्सिङ होमहरूमा भएको मृत्युको कारणको पुनरावलोकन तथा विश्लेषण गरी हरेक विरामीको मृत्युको छुट्टाछुट्टै प्रतिवेदन तयार गरिएको हुनुपर्नेछ ।
७. रिसर्च सेन्टर नामाकरण हुने निजी स्वास्थ्य संस्थाहरूले नेपाल स्वास्थ्य अनुसन्धान परिषद् (NHRIC) सँग समन्वय गरी विधिवतरूपमा वर्षमा कम्तिमा २ वटा स्तरीय

अनुसन्धान पूरा गरेको हुनुपर्नेछ । अन्यथा "रिसर्च सेन्टर" नामाकरण हटाउनुपर्नेछ ।

८. पुस्तकालयको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
९. प्रत्येक उपभोक्ताले संस्थाबाट प्राप्त गरेको स्वास्थ्य सेवाको सम्बन्धमा संस्था प्रतिको अवधारणा बुझ्ने गरी प्रश्नावली तयार गरी भर्ने लगाई सोको आधारमा कमी कमजोरीहरू निराकरण गर्ने र सोको अभिलेख राख्नुपर्नेछ ।

उत्कृष्ट केन्द्र (Centre of Excellence)

कुनै स्वास्थ्य संस्था उत्कृष्ट सेवा केन्द्र (Centre of Excellence) को रूपमा प्रमाणित हुनको लागि निम्न बमोजिमको व्यवस्था हुनु आवश्यक हुनेछ ।

१. निर्धारित मापदण्ड अनुसारको भौतिक संरचना,
२. सेवा सञ्चालनको विषय सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका आधुनिकतम उपकरणहरूको पर्याप्तता,
३. उक्त सेवाका लागि उपयुक्त तह र स्तरको आवश्यक जनशक्ति,
४. विषयगत अनुसन्धानात्मक क्षमता र विभिन्न तहको प्रशिक्षण सम्बन्धी प्रावधान,
५. जनशक्ति र उपकरणको दृष्टिकोणले श्रेष्ठरूपमा सेवा दिनसक्ने व्यवस्था,
६. विषय सम्बन्धी प्रतिकारात्मक, प्रवर्द्धनात्मक सेवा तथा आवश्यक परामर्श सेवा,
७. राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका Faculty Exchange प्रणाली,
८. अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको पत्र-पत्रिका समावेश संस्थाको उपलब्धिमूलक/अनुसन्धानमूलक कार्यको प्रकाशन ।

आकस्मिक सेवा

सि.नं.	विवरण	१५ शैया सामान्य सेवा	१५ शैया विशेषज्ञ सेवा	२५ शैया विशेषज्ञ सेवा	५० शैया विशेषज्ञ सेवा	७५ शैया विशेषज्ञ सेवा	१०० शैया विशेषज्ञ सेवा
(क)	आकस्मिक सेवा कक्ष:						
१	सवारी साधन जान सक्ने र सडकसंग उपयुक्त बाटोले जोडिएको हुनुपर्ने।	√	√	√	√	√	
२	सवारी साधन आवत जावत गर्ने पर्याप्त ठाउँ हुनुपर्ने	√	√	√	√	√	
३	प्रवेश मार्ग : २ वटा द्वार (एउटा भित्र पस्ने र बाहिर निस्कने) हुनुपर्ने	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य	अनिवार्य
४	प्रतिशालय हुनुपर्ने	√	√	√	√	√	√
५	सोधपुछ/सम्पर्क गर्ने ठाउँ	√	√	√	√	√	√
६	ह्वील चियर/टूली/स्ट्रेचर राख्ने ठाउँ र काम गर्ने व्यक्ति	१	१	१	१	२	३
७	बिरामी छनौट गर्ने ठाउँ	१	१	१	१	१	१
८	परीक्षण गर्ने शैया	१	२ (स्वैच्छिक १)	२	४	४	४
९	उपचार कक्ष	१	२	२	३	४	५
१०	अवलोकन (Observation) कक्ष (शैया)	१(२)	१(२)	१(२)	१(४)	१(६)	१(८)
११	आकस्मिक शल्यक्रमा कक्ष		१	१	१	१	१
१२	सञ्चार सुविधा (Telephone, Pager, Internal T/P)	√	√	√	√	√	√
१३	शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था	√	√	√	√	√	√
१४	शौचालय र शौचालयमा पर्याप्त पानीको व्यवस्था (शैयाको अनुपातमा प्रति ५ शैयामा १ र महिलाहरुको लागि छुट्टै)	२+१	२+१	३+१	४+२	५+२	५+३
१५	सार्वजनिक टेलिफोन सेवा सरकारी रेटमा दिनुपर्ने	√	√	√	√	√	√
१६	प्रयोगशाला आकस्मिक सेवाको लागि मात्र (अनुसूची २)						
१७	धोई पखाली गर्ने ठाउँ	१	१	१	१	१	१
(ख)	सामग्री, उपकरण:						
१	सक्सन मेसिन (प्रत्येक उपचार कक्षमा)	१	१	१	२	३	४
२	सुचर सेट (प्रत्येक उपचार कक्षमा)	१	१	१	१	१	२
३	एम्बु ब्याग (Resuscitation bag with	२ (बच्चा सेट-	२ (बच्चा सेट-	२ (बच्चा सेट-	२ (बच्चा सेट-१)	३ (बच्चा सेट-	४ (बच्चा सेट-

10

	Laryngoscope) - प्रत्येक उपचार कक्षमा)	१)	१)	१)		१)	१)
४	अक्सिजन (प्रत्येक उपचार कक्षमा)	१	२	२	३	४	४
५	इ.सी.जी. मेसिन	१ स्वैच्छिक	१	१	१	२	२
६	Cardiac मनिटर	०	०	०	१	१	२
७	डिफिब्रिलेटर	०	०	०	०	१	१
८	भेन्टिलेटर	०	०	०	०	१	१
९	वी पी सेट (प्रत्येक उपचार कोठामा)	√	√	√	√	√	√
१०	आई.भी. Stand (उपचार शैयाको अनुपातमा)	√	√	√	√	√	√
११	प्लाष्टर गर्ने सामग्री	१	१	१	१	१	१
१२	डाईग्नोस्टिक सेट	१	१	१	२	२	४
१३	आकस्मिक कार्यको लागि औषधी सहितको कार्ट (टूली)	१	१	१	१	१	२
१४	ट्राकियोस्टोमी सेट	१	१	१	१	१	१
१५	कार्डियाक पन्चर निडिल	१ स्वैच्छिक	१	१	१	२	२
१६	भेनस सेक्सन सेट	१	१	१	२	२	२
१७	निव्लाईजर सेट	१	१	१	१	१	१
१८	वाटरसिल ड्रेनेज सेट	१	१	१	१	२	२
१९	सूचना पाटी	१	१	१	१	१	१
२०	ह्वील चियर, टूली, स्ट्रेचर	√	√	√	√	√	√
२१	Foot Step	√	√	√	√	√	√
२२	वैकल्पिक विद्युतको व्यवस्था (Emergency Light)	√	√	√	√	√	√
२३	ग्यास्ट्रिक लावेज सेट	√	√	√	√	√	√
२४	डूस सेट (Enema)	√	√	√	√	√	√
२५	खुट्टाले चलाउने सक्सन मेसिन (Non-electric)	√	√	√	√	√	√

सि.नं.	विवरण	१५ शैया सामान्य सेवा	१५ शैया ** सामान्य विशेषज्ञ सेवा	२५ शैया ** सामान्य विशेषज्ञ सेवा	५० शैया ** सामान्य विशेषज्ञ सेवा	७५ शैया ** सामान्य विशेषज्ञ सेवा	१०० शैया ** सामान्य विशेषज्ञ सेवा	कैफियत
५१	डाईटिसियन	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	क, ख १	स्वैच्छिक	क, ख १
५२	वार्ड कल्नी महिला/पुरुष	क, ख ३	क, ख ४	क, ख ४	क, ख ६	क, ख ६	क, ख ८	क, ख ८
		क, ख ९	क, ख ९	क, ख ९	क, ख १०	क, ख १०	क, ख १२	क, ख १२

* काठमाण्डौ उपत्यका बाहिरको लागि मात्र

** सामान्य विशेषज्ञ सेवा भन्नाले जनरल Speciality service लाई जनाउँदछ जस्तै :- जनरल मेडिसिन, जनरल सर्जरी, बालरोग, गाईने अक्स र चर्मरोग इत्यादि ।

भित्र भन्नाले - काठमाण्डौ उपत्यका भित्र जनाउनेछ ।

बाहिर भन्नाले - काठमाण्डौ उपत्यका बाहिर जनाउनेछ ।

क Full Time भन्नाले काम गरेको स्वास्थ्य संस्थामा हप्तामा कम्तिमा ४० घण्टा काम गरी आवश्यक पर्दा अन्य समय पनि सेवा उपलब्ध गराउने व्यक्तिको सेवालाई जनाउँदछ ।

ख Part Time भन्नाले काम गरेको स्वास्थ्य संस्थामा हप्तामा ४० घण्टा भन्दा कम समय तर १५ घण्टा भन्दा बढी समय र आवश्यक पर्दा अन्य समय पनि सेवा उपलब्ध गराउने व्यक्तिको सेवालाई जनाउँदछ ।

ग Part Time भन्नाले काम गरेको स्वास्थ्य संस्थामा हप्तामा १५ घण्टा भन्दा कम समय सेवा उपलब्ध गराउने व्यक्तिको सेवालाई जनाउँदछ ।

नोट : शैया क्षमताको आधार लिएर रात प्रतिशत occupancy लाई आधार मानी तयार गरिएको छ । Bed occupancy कम हुन गएमा जनशक्ति घटाउन सकिने छ । विजुली, पानी, सरसफाई, सुगा धुलाई, बगैचा, सवारी परिचालन, बिरामी तथा कुरवाको लागि क्याण्टीन, सुरक्षा व्यवस्था आदि आवश्यक सहयोगी सेवाहरू पुऱ्याउन संस्थाने स्वेच्छले कर्मचारी भर्ना गरी वा करारमा दिई समुचित व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । संस्थाको निरीक्षण वा अनुगमन गर्दा यी सेवाहरू बारेमा मुन्याइन गरिनेछ ।

बहिरङ्ग सेवाका पूर्वाधार तथा मापदण्डहरू (OPD Services)

	15 beds (Gen. & Spe.)	25 beds	50 beds	75 beds	100 beds
A General Areas					
1. Inquiry counter/Cash counter	1(28)*	1(28)	1(28)	1(56)	1(75)
2. Medical record	1(10.5)	1(10.5)	1(10.5)	1(10.5)	1(10.5)
3. Janitor's closet	1(3.5)	1(3.5)	1(3.5)	1(3.5)	1(3.5)
4. Waiting room	1(21.9)	1(28.0)	1(39.0)	1(42.0)	1(50.0)
5. Public Telephone (self operating)	1	1	1	1	1
6. Toilets (Male & Female)	2(17.5) 1+1	2(17.5) 1+1	2(28)2+1	3(35) 2+2	4(42)2+2
B Medical Clinic					
1. Consultation room (each 8sq.m)	√	√	√	√	√
2. Sub Waiting room	1(14.0)	1(14.0)	1(21.0)	1(28)	1(35.0)
C Surgical Clinic					
1. Consultation room (each 8sq.m)	√	√	√	√	√
2. Treatment & Dressing room	1 (10.5)	√	√	√	√
3. Sub Waiting room	1 (14.0)	1(14.0)	1(21.0)	1(28)	1(35.0)
D Obs/Gyne. Clinic					
1. Consultation room (each 8sq. m)	√	√	√	√	√
2. Treatment room	1(17.5)	1(17.5)	1(17.5)	1(17.5)	1(17.5)
3. Toilet com cleaning room (attached to treatment room)	1(10.5)	√	√	√	√
4. Waiting room	1 (14)	1 (14)	1 (14)	1 (14)	1 (14)
E Pediatric Clinic					
1. Consultation room (each 8sq.m)	√	√	√	√	√
2. Treatment room	1(14)	1(14)	1(14)	1(14)	1(14)
3. Immunization room	1(14)	1(14)	1(14)	1(14)	1(14)
4. Recreation & Play room	1(14)	1(14)	1(14)	1(14)	1(14)
5. Waiting room	1(14)	1(14)	1(14)	1(14)	1(14)
F Orthopedic Clinic					
1. Consultation room (each 8sq.m)	√	√	√	√	√

A) Laundry	✓	✓	✓	✓	✓
1. Dirty Receive					
2. Clean Store Room					
3. Staff Room with toilet					
4. Cleaning area					
B) Kitchen	✓	✓	✓	✓	✓
CSSD					
Dirty Receiving	✓	✓	✓	✓	✓
Cleaning Room	✓	✓	✓	✓	✓
Sterilization room	✓	✓	✓	✓	✓
Clean storage room	✓	✓	✓	✓	✓
Common Storage	✓	✓	✓	✓	✓
Drying & Packing	✓	✓	✓	✓	✓
Ambulance	1 Optional	1	1	2	2

अस्पतालमा फार्मसी व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति

- अन्तरङ्ग सेवा सञ्चालन हुने कुनै पनि अस्पतालमा २४ सै घण्टा फार्मसी सेवा उपलब्ध हुनुपर्नेछ । अन्तरङ्ग सेवा सञ्चालन हुने कुनै पनि अस्पतालमा फार्मसीका लागि आवश्यक पर्ने कर्मचारीहरुको संख्या निम्नानुसार हुनेछ :
  - २५ शैयासम्मको अस्पतालका लागि कम्तिमा फार्मसीमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरेको कर्मचारी चौविधै घण्टा उपलब्ध हुनुपर्नेछ र २५ देखि १०० शैयासम्मको अस्पतालका लागि कम्तिमा फार्मसीमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरेको कर्मचारीको निरारानीमा सञ्चालन हुनुपर्नेछ ।
  - १०० शैया भन्दा बढीको अस्पतालका लागि कम्तिमा फार्मसीमा स्नातक तह उत्तीर्ण गरेको कर्मचारीबाट सेवा सञ्चालनको व्यवस्था हुनुपर्नेछ । अस्पतालको फार्मसिस्टले औषधि पसल समेत गर्ने व्यवस्था हुनुपर्ने तथा Drugs & Therapeutic Committee को concept हुनुपर्नेछ ।
- औषधि मौज्जात राख्ने तथा बिक-विरतणका लागि राख्ने कोठाको तापक्रम र सापेक्षिक आर्द्रता तोकिए बमोजिम राख्नुपर्नेछ । साथै निश्चित न्यूनतम तापक्रममा राख्नुपर्ने औषधिहरुका लागि फार्मसीमा रेफ्रिजरेटको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
- Narcotic (लागु औषधि) हरु सुरक्षितसाथ लक्खमा राखी लागु औषधि ऐन बमोजिम व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- म्याद नाथेका औषधिहरु नियमितरूपमा उपयुक्त तरिका अपनाई नष्ट गर्नुपर्नेछ ।
- आकस्मिक सेवाका लागि चाहिने आवश्यक औषधिहरु, मुद्रोग अस्पतालका लागि छुट्टै इमर्जेन्सी औषधि तथा औजारहरुको सूची संलग्न हुनुपर्नेछ । त्यसैगरी अन्य विशेषज्ञ अस्पतालका लागि पनि छुट्टै इमर्जेन्सी औषधि तथा औजारहरुको सूची संलग्न गर्नुपर्नेछ ।
- कुनै पनि अस्पतालले आफ्नै फार्मसी सेवा राख्न नसकी अरु कुनै व्यक्ति वा फर्मलाई फार्मसी सेवा सञ्चालन गर्न दिएमा पनि अस्पतालले पालना गर्नुपर्ने मापिथ उल्लेख भएका सम्पूर्ण शर्तहरु अनिवार्यरूपमा पालना गर्नुपर्नेछ ।

List of Emergency and Essential Drugs/Instruments

No	Type	Name of Drugs
1	Injection	Ranitidine
2	Injection	Adrenaline
3	Injection	Chlorpheniramine
4	Injection	Aminophylline
5	Injection	Atropine
6	Injection	Hyoscine Bromide
7	Injection	Calcium Gluconate
8	Injection	Ciprofloxacin
9	Injection	Deriphylline
10	Injection	Dexamethasone
11	Injection	Dextrose 5%
12	Injection	Dextrose 10%
13	Injection	Dextrose 25%
14	Injection	Dextrose 50%
15	Injection	Diazepam
16	Injection	5% Dextrose Saline
17	Injection	Dopamine
18	Injection	Pentazocine
19	Injection	Haemaccel
20	Injection	Hydrocortisone
21	Injection	Frusemide
22	Injection	Mannitol
23	Injection	Metronidazole
24	Injection	Morphine
25	Injection	Nitroglycerine
26	Injection	Normal Saline
27	Injection	Paracetamol
28	Injection	Metaclopramide
29	Injection	Pethedine
30	Injection	Phenargan
31	Injection	Potassium Chloride
32	Injection	Ringer's Lactate
33	Injection	Sodium Bicarbonate
34	Injection	Diclofenac
		Drugs
1		Antacids
2		Band aid
3		Diclofenac
4		Paracetamol tablet, gel
5		Sodium Bicarbonate
6		Soframycin ointment
		Equipment
1		Ambu bag with mask
2		Artery Forceps
3		Salbutamol Inhaler

4		Povidone Iodine
5		Blood Transfusion set
6		BP Instrument
7		Clinwax ear drop
8		Crepe Bandage 4"
9		Crepe Bandage 6"
10		Dissecting forceps non tooth
11		Dissecting forceps tooth
12		Disposable Syringe 3cc
13		Disposable Syringe 5cc
14		Disposable Syringe 10cc
15		Disposable Syringe 20cc
16		Disposable Syringe 50cc
17		Endo tracheal tube 6.5
18		Endo tracheal tube 8.5
19		Foley's catheter
20		Gloves No. 6
21		Gloves No. 6.5
22		Gloves No. 7
23		Gloves No. 7.5
24		I.V. Canula 16G
25		I.V. Canula 18G
26		I.V. Canula 20G
27		I.V. Canula 22G
28		I.V. Set
29		Ipratropium bromide inhaler
30		Knee hammer
31		Laryngoscope with blade
32		Leucoplast
33		Oxymetazoline Nasal drop
34		Needle holder
35		Ryle's tube
36		Scissors (different types)
37		Silver sulphadiazine cream
38		Stethoscope
39		Suction Machine with tubes
40		Thermometer
41		Sphygmomanometer
42		Tongue depressor
43		Torch light
44		Uro bag
45		Wooden splint

विशेषज्ञस्तरीय सेवा अस्पतालहरका
पूर्वाधार तथा
सापदण्डहरु

	(क) इन्टरनल मेडिसिन	✓	✓	✓	✓
	(ख) बाल चिकित्सा	✓	✓	✓	✓
	(ग) सामान्य शल्यक्रिया	✓	✓	✓	✓
	(घ) प्रसूति तथा स्त्रीरोग	✓	✓	✓	✓
	(ङ) न्यूरोलोजी	✓	✓	✓	✓
५	कार्डियाक अपरेशन थिएटर (विस्तृत विवरण अनुसूचिमा उल्लेख)				
६	निदानात्मक सेवाहरु:				
	इमेजिङ सेवा	✓	✓	✓	✓
	प्रयोगशाला	✓	✓	✓	✓
	न्यूक्लियर मेडिसिन ल्याब	०	०	✓	✓
७	उपकरणहरु:				
	ग्लुकोज मिटर	२	२		४
	ई.सी.जी. मोनिटर सिङ्गल च्यानल	२	४		६
	ई.सी.जी. मल्टी च्यानल	२	४		६
	एम.आर.आई (MRI)	०	१ (स्वैच्छिक)	१ (स्वैच्छिक)	१ (स्वैच्छिक)
	ट्रेड मिल	१	१	१	२
	होल्टर एनालाईजर एण्ड रेकर्डर	१	१	१	२
	इकोकार्डियोग्राफी	१	१	१	२
	एक्सरे (५०० एम.ए. को)	१	१	१	२
	एक्सरे मेनिन (१०० एम.ए. मोवाइल)	१	१	१	१
	इमाईजिन इन्टेन्सीफायर (स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)
	अटो फिल्म प्रोसेसर	१	१	१	१
	रेडियोलोजी एसेसरी सेटर	१	१	१	१
	डार्करूम सेट	१	१	१	१
	ल्याबोरेटोरी	१	१	१	१
	इलेक्ट्रोलाईट एनालाईजर	१	१	१	१

	ब्लड ग्यास एनालाईजर				
	न्याथ ल्याब		१	१	१
	पल्मोनरी फङ्सन ल्याब (स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	१
	आई.ए. बेलुन पम्प	(स्वैच्छिक)	२	३	४
	भेन्टिलेटर (Ventilator)	२	४	५	७
	ई.सी.जी. मोनिटर with IBP	५	१०	१२	१५
	ई.सी.जी. मोनिटर without IBP		१	१	१
	रिसर्षिटेसन सेट	१	१	१	१
	इन्फ्यूजन र सिरिन्ज	३	५	६	८
८	अन्य सेवाहरु: सम्बन्धित सेवा अनुसारका उपलब्धताको आवश्यक उपकरणहरुको व्यवस्था गर्ने				
	अर्थोपेडिक				
	फेसियो-म्याग्जीलरी				
	अप्यन्मोलोजी				
	फिजियोथेरापी				
	रिहाबिलिटेसन				
	न्यूरोलोजी				
	हिस्टोप्याथोलोजी				
९	जनशक्ति:				
	कन्सल्ट्याण्ट				
	कार्डियोलोजिष्ट	१	२	३	४
	कार्डियोथोरासिक सर्जन	१	२	३	४
	एनेस्थेसियोलोजिष्ट (कार्डियाक सम्बन्धी दक्ष)	१	२	३	४
	रेडियो डायग्नोसिष्ट	१	१	२	३
	प्याथोलोजिष्ट	१	१	२	२
	रजिष्ट्रार	३	४	५	७
	मेडिकल अफिसर	१०	१५	१७	२०

• Bone Scan				१		
• Radiolotope				१		
• यूरोलोजी विशेष अस्पतालमा URS र PCNL Cystometry र Urodynamic Studies	✓	✓	✓	✓		
शल्यक्रियाका लागि उपकरण						
भेन्टीलेटर (Ventilator)	स्वैच्छिक	१	२	२		
यूरो सर्जरी सेट	१	१	२	२		
कार्डियक मोनिटर	१	१	१	१		
ब्याइन्स एपरेटस	१	१	१	१		
एनेस्थेटिक मोनिटर	१	१	१	१		
माइक्रो सर्जिकल इन्स्ट्रुमेन्ट	१	१	१	१		
सिससीटेशन सेट	१	१	१	१		
अपरेटिभ इन्स्ट्रुमेन्ट माइक्रोस्कोप				१		
*URS Set, PCNLSet** (Urology)			१	१		

**PCNL = Per Cutaneous Nephrolectomy

* URS = Urethro Renoscopy Set

अपरेटिभ टेबल (व्याकरेष्ट भएको)	१	१	१	१		
Endo-urology set	१	१	१	१		
अटोक्लेभ मेशिन	१	१	१	१		
डायथर्मिक मेशिन Under Water Cutting (Urology)	१	१	१	१		
Lithotry spy (ESWL) (Urology)	१	१	१	१		
अम्लीजन कन्सन्ट्रेटर	स्वैच्छिक	१	१	१		
Hypothermia			१	१		
६ अन्य सेवाहरू: सम्बन्धित सेवा अनुसारका आवश्यक उपकरणहरूको व्यवस्था:						
Uro flowmetry	सेवा हेरी					
Cystosmetry						

28

Urodynamic studies			१	१		
फिजियोथेरापी	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक		
रिहायिलिडेशन	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक		
ल्याबोरेटरी: जनरल अस्पताल सरह						
हिस्टोप्याथोलोजि, Renal Function test, PSA	स्वैच्छिक		१	१		
७ जनशक्ति:						
यूरोलोजी विशेषज्ञ अस्पतालमा यूरोलोजिष्ट	१	१	३	४		
नेफ्रोलोजी विशेषज्ञ अस्पतालमा नेफ्रोलोजिष्ट	१	१	३	४		
रजिष्ट्रार	१	२	३	४		
मेडिकल अफिसर	३	४	६	५		
सम्बन्धित विशेषज्ञहरू पार्टटाइमको प्रावधान	१ स्वैच्छिक	१	१	१		
प्रशासनिक कर्मचारी: जनरल अस्पतालको अनुसार						
नर्सिङ स्टाफ: जनरल अस्पतालको अनुसार						
एनेस्टेसिष्ट	१	२	३	४		
नेफ्रोलोजिष्ट	स्वैच्छिक	१	२	२		

नोट : सम्बन्धित विशेषज्ञ आफ्नै वा पार्ट टाइम व्यवस्था मिलाउने ।

Uro surgery को लागि आवश्यक उपकरणहरू तथा Endourological surgery को सुविधा पनि हुनुपर्छ । (जस्तै TURP. TURBT. IOU. Cystoscopy इत्यादि)

Renal Transplantation: ऐनले व्यवस्था गरे बमोजिम हुने ।

ESWL = Extra Corporeal Shockwave Lithotripsy

PSA = Blood test for Prostate Specific Antigen

29

मानसिक अस्पतालका मापदण्डहरू तथा पूर्वाधारहरू

सि.नं.	विवरण	१५ शैया	२५ शैया	५० शैया	१०० शैया	कैफियत
१	भौतिक सेविधाहरू जनरल अस्पताल सरह विशेष प्रावधान हुनुपर्ने					
२	बहिरङ्ग सेवा:					
	क) परीक्षण					
	ख) उपचार					
	ग) दिवा स्याहार केन्द्र	प्रावधान हुनुपर्ने	प्रावधान हुनुपर्ने	प्रावधान हुनुपर्ने		
	घ) परामर्श	"	"	"		
३	अन्तरङ्ग सेवा:					
	क. महिला वार्ड					
	ख. पुरुष वार्ड					
	ग. बाल वार्ड					
४	साईकाइटिक इमर्जेन्सी : २४ से घण्टा साथै CPR को लागि प्रावधान	प्रावधान हुनुपर्ने	प्रावधान हुनुपर्ने	"	"	
५	निदानात्मक सेवा:					
	क. प्रयोगशाला र एक्सरे जनरल अस्पतालका पूर्वाधार सरह					
	एम्बुलेन्स सेवा: जनरल अस्पतालको सरह					
	E.E.G. मेशीन	१	२	२	२	
	C.T. Scan	"	"	"	१	
	MRI	"	"	"	१	
६	जनशक्ति					
	१. साईक्याट्रिक्ट	२	२	४	४	६:१०० को रेसियो
	२. फिजिसियन पार्ट टाइम	१	१	२	२	२:१०० को रेसियो
	३. क्लिनिकल साइकलोजिष्ट पार्ट टाइम	१	१	२	४	१:५० "

32

४. साईक्याट्रिक सोसल वर्कर	१	१	२	४	२:१०० "
४. ड्यूटी मेडिकल अफिसर	५	५	६	६-१०	२:१०० "
५. अकपेशनल थेरापिष्ट	१	१	१	२	१:१०० "
६. एनेस्थेटिक पार्ट टाइम	१	१	२	२	२:१०० "
७. न्यूरोलोजिष्ट पार्ट टाइम	१	१	१	२	२:१०० "
८. मेट्रोन (मानसिकमा तालीम प्राप्त)	१	१	१	२	२:१०० "
९. सुपरभाइजर र नर्सिङ (सिष्टर)		१	२	४	४:१०० "
१०. स्टफ नर्स	४	८	१८	२४	३६:१०० "
११. प्रशासनिक कर्मचारी: जनरल अस्पतालको पूर्वाधार सरह					

33

७	जनशक्ति :					
	कन्सल्ट्याण्ट (१:२५ शैया)	१	१	२	४	
	रजिष्ट्रार	१	१	३	४	
	मेडिकल अफिसर	३	६	८	४	
	सम्बन्धित विशेषज्ञहरु (पार्टटाइमको प्रावधान)	१	१	१	१	
	प्रशासनिक कर्मचारी: जनरल अस्पताल अनुसार					
	नर्सिङ्ग स्टाफ: जनरल अस्पताल अनुसार					
	एनेस्थेसिष्ट	१	१	२	४	
	अर्थोपेडिक	१	१	१	१	
	Physiotherapist	✓	✓	✓	✓	

नोट : सम्बन्धित विशेषज्ञ आफ्नै वा पार्ट टाइम (PT) को व्यवस्था मिलाउने ।

न्यूरोलोजी अस्पतालका मापदण्डहरु तथा पूर्वाधारहरु

सि.नं.	विवरण	२५ शैया	५० शैया	७५ शैया	१०० शैया	कैफियत
१	भौतिक सुविधाहरु: जनरल अस्पतालको पूर्वाधार जस्तै					
२	आकस्मिक सेवा: जनरल अस्पतालको पूर्वाधारका अतिरिक्त निम्नानुसार हुनुपर्ने:					
	शैया	३	४	५	६	
	काडियाक मनिटर डिफिब्रिलेटर अन्य आकस्मिक न्यूरो सेवाका लागि आवश्यक उपकरणहरु					
३	बहिरङ्ग सेवा:					
	मेडिकल न्यूरोलोजी	✓	✓	✓	✓	
	सर्जिकल न्यूरोलोजी	✓	✓	✓	✓	
	अर्थोपेडिक सर्जरी	✓	✓	✓	✓	
	डेण्टल र फेसियो म्याक्सिलरी सर्जरी	✓	✓	✓	✓	
	इ.एन.टी. सर्जरी	✓	✓	✓	✓	
	फिजियोथेरापी: सम्बन्धित सामग्री सहित	✓	✓	✓	✓	
४	अन्तरङ्ग सेवा:					
	आई.सी.यु. with monitor Suction unit Blood gas analyzer Sodium & Potassium Analyzer Oxygen concentrator	३	६	७	८	
	सर्जिकल वार्ड	८	१६	२०	३८	
	मेडिकल वार्ड	८	१८	३०	४०	
	अपरेशन थेटर मेजर	१	१	२	३	
	अपरेशन थेटर इन्टरमिडियट	०	०	१	२	

स्त्री रोग तथा प्रसूति विशेषज्ञ अस्पतालका मापदण्डहरु तथा पूर्वाधारहरु

सि.नं.	विवरण	१५ शैया	२५ शैया	५० शैया	१०० शैया	कैफियत
क	भौतिक संरचना: जनरल अस्पताल सरह					
ख	सेवा					
	१) बहिरङ्ग सेवा :					
	अन्य पूर्वाधारहरु जनरल अस्पताल जस्तै					
	पूर्व प्रसूति सेवा					
	सुत्केरी सेवा					
	खोप सेवा					
	परिवार नियोजन					
	गाइनेकोलोजी साधारण उपचार सेवा					
	२) विशेष क्लिनिक सेवा (कुनै २ अनिवार्य)					
	Cancer Screening	✓	✓	✓	✓	
	Sub fertility			✓	✓	
	Adolescent health	✓	✓	✓	✓	
	STI	✓	✓	✓	✓	
	Post abortion care	✓	✓	✓	✓	
	3) Emergency	✓	✓	✓	✓	EOC अनिवार्य
	४) अन्तरङ्ग सेवा:					
	प्रसूति सेवा कक्ष	१	२	३	४	
	जनरल वार्ड	१	१	२	४	
	शल्यक्रिया सेवा	१	१	२	३	
	एम. आई. सि.यु. (कम्तिमा २ शैया भेन्टीलेटर सहित)	०	१	२	४	
	एन. आई. सि.यु. (कम्तिमा २ शैया भेन्टीलेटर सहित)	०	२	३	४	
	Neonatal युनिट	✓	✓	✓	✓	
	फिजियोथेरापी युनिट	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	

40

सि.नं.	विवरण	१५ शैया	२५ शैया	५० शैया	१०० शैया	कैफियत
	निदानात्मक सेवा:					
	प्रयोगशाला	१	१	१	१	
	X-Ray with Ultrasound must	१	१	२	२	
	Colposcopy	✓	✓	✓	✓	
	Hysterectomy	✓	✓	✓	✓	
	Laparoscope's	✓	✓	✓	✓	
ग	युनिट					
	गहन मातृ सेवा (MICU)		✓	✓	✓	
	नवजात शिशु स्याहार युनिट (CNICU)					
	टिचिङ्ग र तालीम युनिट	✓	✓	✓	✓	
	रिसर्च युनिट			✓	✓	
	अंकोलोजी युनिट		✓	✓	✓	
	रेडियोलोजि युनिट	✓	✓	✓	✓	
	ल्याबोरेटरी	✓	✓	✓	✓	
	फिजियोथेरापी	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	
	नर्सिङ्ग	✓	✓	✓	✓	
	हाउसफिजिङ्ग	✓	✓	✓	✓	
	गाइने अन्स युनिट	✓	✓	✓	✓	
	साइकीयाट्रीक सोसल वर्कर		✓	✓	✓	
	Blood Transfusion Service	✓	✓	✓	✓	
घ	जनशक्ति:					
	गाइने अन्स कन्सल्ट्याण्ट (१:२५ शैया)	२	२	४	६	
	Senior	१	२	३	४	
	Mid Level	२	४	५	१०	
	Medical Officer	४	५	१२	१६	
	एनेस्थेटिक्स	on call	२	४	४	
	पिडियाट्रिसियन (पार्ट टाइम)	१	१	२	२	

41

बालरोग अस्पतालको निमित्त पूर्वाधारहरु

सि.नं.	विवरण	१५ शैया सामान्य सेवा	१५ शैया सामान्य विशेषज्ञ सेवामा	२५ शैया सामान्य विशेषज्ञ सेवा	५० शैया सामान्य विशेषज्ञ सेवा	७५ शैया सामान्य विशेषज्ञ सेवा	१०० शैया सामान्य विशेषज्ञ सेवा	कैफियत
१	जग्गा (क) ५० वर्गमिटर ० कभर्ड एरिया प्रति शैया	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	(ख) भुईतल्ला जग्गामा कम्तिमा (१) १/३ जग्गा खाली हुनुपर्ने (२) ३ शैयाको अनुपातमा एक कार पार्क	✓	✓	✓	✓	✓	✓	सो खाली जग्गामा निर्माण गर्न नपाईने ।
२	आकस्मिक सेवा र सामग्री उपकरण पेज नं. १० मा							
३	औषधि सम्बन्धी विवरण पेज नं. १९ देखि २१ मा	२४ घण्टा सेवा उपलब्ध हुनुपर्ने ।	२४ घण्टा सेवा उपलब्ध हुनुपर्ने ।	२४ घण्टा सेवा उपलब्ध हुनुपर्ने ।	२४ घण्टा सेवा उपलब्ध हुनुपर्ने ।	२४ घण्टा सेवा उपलब्ध हुनुपर्ने ।	२४ घण्टा सेवा उपलब्ध हुनुपर्ने ।	
४	बहिरङ्ग सेवा सम्बन्धी विवरण पेज नं. १५ देखि १६ मा	जनरल मेडिसिन, जनरल सर्जरी, प्रसूति तथा स्त्रीरोग, बालरोग (सामान्य सेवा)	बालरोग, बाल शल्य चिकित्सा	१५ शैयामा भएका सेवामा थप यौन तथा चर्मरोग, आँखा, अर्थोपेडिक, दन्त सेवा (स्वैच्छिक), बालरोग, शल्य चिकित्सा	२५ शैयामा उल्लेख भएका सबै सेवामा थप, मानसिक सेवा र ईएन टी (स्वैच्छिक), फिजियोथेरापी, (अनिवार्य), नाक, कान, घाँटी, (स्वैच्छिक), बालरोग, शल्य चिकित्सा, चर्म, आँखा ईएनटी, अर्थोपेडिक	५० शैयामा उल्लेख भएका सेवामा अन्य कुनै थप एक विषयमा विशेष विशेषज्ञता सेवा (स्वैच्छिक) बालरोग, शल्य चिकित्सा, चर्म, डेन्टल, फिजियोथेरापी	७५ शैयामा उल्लेख भएका सेवामा कुनै थप दुई विषयमा विशेष विशेषज्ञता सेवा (स्वैच्छिक), सबै सेवा	विशेषज्ञ सेवा भन्नाले विशेषज्ञबाट सेवा गराउने जनाउंदछ
५	अन्तरङ्ग सेवा	बालरोग, बाल शल्य चिकित्सा	जनरल मेडिसिन,	१५ शैयामा थप अर्थोपेडिक (स्वैच्छिक)	२५ शैयामा थप फिजियोथेरापी (अनिवार्य)	५० शैयामा थप कुनै एक विशेषज्ञता सेवा,	७५ शैयामा भए सरहको र थप	

			जनरल सर्जरी, प्रसूति तथा स्त्रीरोग, बालरोग, बालरोग बाल शल्य चिकित्सा	बालरोग बाल शल्य चिकित्सा	नाक, कान, घाँटी, आ.ई.सि.यू., बालरोग शल्य चिकित्सा	आई.सि.यू. सेवा, बालरोग शल्य चिकित्सा	विशेषज्ञता सेवा भएको, आई.सि.यू. सेवा सबै विशेषता	
६	शल्यक्रिया कक्ष	माइनर १	मेजर १, माइनर १	मेजर १, माइनर १	मेजर १, माइनर १	मेजर १, माइनर २	मेजर २, माइनर २	
७	आई.सी.यू.	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	स्वैच्छिक	
८	रोग निदान: रेडियोलोजी विस्तृत विवरण अस्पताल अनुसूचि १							
९	जनशक्ति पेज नं. १२ देखि १४ मा							
१०	प्रयोगशाला (विस्तृत विवरण अनुसूचि २)							
११	एम्बुलेन्स: नीति अनुसार	१ (स्वैच्छिक)	१ (स्वैच्छिक)	१ (स्वैच्छिक)	१ (स्वैच्छिक)	२	२	कम्तिमा १ बटा
१२	प्रतीकारात्मक तथा प्रवर्द्धनात्मक सेवा	खोप, मातृशिशु सेवा, स्वास्थ्य शिक्षा (स्वैच्छिक)	खोप, मातृशिशु सेवा, स्वास्थ्य शिक्षा	खोप, मातृशिशु सेवा, स्वास्थ्य शिक्षा, श्रव्य दृश्य	खोप, मातृ शिशु सेवा, स्वास्थ्य शिक्षा, श्रव्य दृश्य	खोप, मातृ शिशु सेवा, स्वास्थ्य शिक्षा, श्रव्य दृश्य, परामर्श	खोप, मातृ शिशु सेवा, स्वास्थ्य शिक्षा, श्रव्य दृश्य, परामर्श	
१३	शव गृह	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	कोठा	कोठा	✓
१४	क्यान्टिन सेवा	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	(स्वैच्छिक)	आवश्यक	आवश्यक	
१५	मर्मत सेवा	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Contract मा दिन सकिने

नोट : भौतिक सुविधा:- हाललाई १५ शैयाको सामान्य सेवा दिने अस्पताल महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका बाहेक अन्य क्षेत्रमा मात्र दिइनेछ ।

Dental Hospital, Specialized Dental Service Center, Dental Clinic and Dental Department. for General Hospital (INGOs, NGOs and Public)

Category of Hospitals

1. General Dental Hospital - to provide general dental services under one roof.
2. Specialized Dental Service Center - to provide specialized dental service by NMC registered specialist.
  - Oral and Maxillofacial Center
  - Orthodontic Center
  - Prosthodontic Center
  - Periodontic Center
  - Pedodontic Center
  - Restorative Center
  - Dental Implant Center
3. Dental Clinic/Polyclinic - to provide general dental services.
4. Dental Dept. of General Hospital - to provide general dental services
5. Dental Hospital and Specialized Center should be registered as per the Governments rules and regulations in four types as
  1. Private Limited Company
  2. Public Limited Company
  3. NGO
  4. INGO

General Dental Hospital - 15 Dental Chair

The basic aim of the general dental hospital should be to provide all basic general dental services under one roof. The general dental hospital should have the following basic facilities:

1. Infrastructure
- Administrative
  - Reception
  - Waiting Room
  - Account Room
  - Maintenance Room
  - Store
  - Drs. Meeting Room
  - Changing Room
  - Ambulance
  - Director's Room
  - Library Room

Clinical

Capacity of Minimum 15 dental chairs should have at least three-separate dept. namely-

Oral Surgery: Minor OT with 2 beds and 2 dental chairs (Oral Surgeon visit on call and twice a week regular visit)

Orthodontic Dept - 1 Dental Chair
(Specialist's visit at least twice a month)

Postodontic Dept - 2 dental chairs
(Specialist's visit at least once a week)

General - 10 dental chairs (Integrated System)
24 hrs Emergency Dental services

Other facilities

- Sterilization Room
  - Radiology - OPG and CEPH
  - Dental Laboratory
  - Pharmacy
  - Pathology - Routine test
  - Waste Disposal System
  - Water Storage
  - Toilets (Male/Female)
  - Canteen
- (Specie = One dental chair should have Minimum 50 sqft. and total hospital should have minimum 5000 sqft. Hospital Complex may be in rented, leased or own house. One should have minimum of five years of agreement with the house owner.)

For Minor OT

- Anesthetist Service - On call
- Minor OT Equipment
- Operating table
- Operating Lights
- Suction Units
- Electro-cautery Unit
- Instrument holding tables
- Infusion stands
- X-ray viewers
- Weighing machines (swab weighing)

Staffs

- Graduate dental surgeons - 10
- Staff Nurses - 2
- Dental Hygienist - 3
- Dental Assistant - 8
- X-ray Technician - 1

- Lab Technician - 1
- Maintenance Technician - 1
- Receptionist - 1
- Store Keeper - 1
- Guard - 1
- Sweeper - 3
- Accountant - 1
- Manager - 1

General Dental Hospital 25 Dental Chairs

The basic aim of the general dental hospital should be to provide all basic general dental services under one roof:

Infrastructure: Administrative

- Reception
- Waiting Rooms
- Account Room
- Maintenance Room
- Store
- Drs. Meeting Room
- Changing Room
- Seminar Hall
- Ambulance Garage
- CEO Room
- Library Room

Clinical

Capacity of Minimum 25 dental chairs should have at least 5 separate departments namely-

- Oral and Maxillofacial Surgery Unit / Oral Medicine Radiology
- Minor and Major OT with ICU
- 5 general beds 2 ICU
- 5 Dental Chairs.

Major equipment for OT and ICU.

1. Boyle's Anesthesia Machine
2. Pulse Oxymeter
3. ECG Monitor
4. Ventilator
5. Defibrillator
6. Laryngoscope
7. Endotracheal tube for oral and nasal intubation
8. IV fluid warmer
9. Operating table
10. Operating Lights
11. Suction units
12. Electro-cautery Unit

13. Instruments holding tables
14. Infusion stands
15. X-ray viewers
16. Weighing machines (swab weighing)

Note : more than two units necessary - for OT and ICU
Team of graduate dental surgeons headed by Oral and Maxillofacial (regd. with NMC as Specialist) visit every day and on call.

Orthodontic Dept. - 2 Dental Chair (Specialist's visit at least twice a month)

Postodontic Dept. - 2 Dental Chairs (Specialist's visit at least once a week)

Restorative/Pedo Dept. - 2 Dental Chairs (Specialist's visit at least once a week)

Perio/Community Dept. - 2 Dental Chairs (Specialist's visit at least once a week)

General - 12 Dental Chairs (General Integrated System)

Other facilities:

- Sterilization Room
- Radiology - OPG and CEPH and IOPA
- Dental Laboratory
- Pharmacy
- Pathology - Routine test
- Waste Disposable System
- Water Storage
- Toilets (Male/Female)
- Canteen
- 24 hrs. Ambulance Service
- 24 hrs Emergency Services

Space = Once dental chair should have Minimum 50 sqft. and total hospitals should have minimum 12,000 sqft.
Hospital Complex may be in rented, leased or own house. One should have minimum of five years of agreement with the house owner.

Staffs

- Graduates dental surgeons - 15
- Anaesthetist - On call
- Nursing staff - 5
- Dental Hygienist - 3
- Dental Assistant - 10
- X-ray Technician - 2
- Lab Technician - 2
- Maintenance Technician - 1
- Receptionist - 2
- Store Keeper - 1
- Guard - 1
- Sweeper - 4

Accountant - 2
Quality Manager - 1
Infection control and Waste disposal System

General Dental Hospital 50 Dental Chairs

The basic aim of the general dental hospital should be to provide all basic general dental services under one roof.

Infrastructure: Administrative

- Reception
- Waiting Rooms
- Account Room
- Administration Room
- Maintenance Room
- Store
- Drs. Meeting Room
- Changing Room
- Seminar Hall
- Ambulance Garage
- CEO Room
- Library Room

Clinical

Capacity of Minimum 50 dental chairs

Should have at least 7 separate dept namely.

Oral and Maxillofacial Surgery Unit/Oral Medicine Radiology

Minor and Major OT with ICU
10 general beds with 2 ICU
7 Dental Chairs.

Major equipment for OT and ICU

1. Boyle's Anesthesia Machine
2. Pulse Oxymeter
3. ECG Monitor
4. Ventilator
5. Defibrillator
6. Laryngoscope
7. Endotracheal tube for oral and nasal intubation
8. IV fluid warmer
9. Operating table
10. Operating Lights
11. Suction units
12. Electro-cautery Unit
13. Instruments holding tables
14. Infusion stands
15. X-ray viewers

16. Weighing machines (swab weighing)
Note: more than two units necessary - for OT and ICU

(Team of graduate dental surgeons headed by Oral and Maxillofacial visit every day and on call).

Orthodontic Dept - 4 Dental Chair (Specialist's visit at least twice a month)

Postodontic Dept - 5 Dental Chairs (Specialist's visit every day)

Restorative Dept - 5 Dental Chairs (Specialist's visit every day)

Pedodontic Dept - 3 Dental chairs (Specialist's visit at least once a week)

Periodontic - 3 Dental Chairs (Specialist's visit every day)

Community Dept - 2 Dental Chairs (Specialist's visit at least once a week)

General - 22 Dental Chairs (General Integrated System)

Other facilities:

- Sterilization Room
- Radiology - OPG and CEPH and IOPA
- Dental Laboratory
- Pharmacy - 24 hrs
- Pathology - Oral Pathology/General Pathology
- Waste Disposable System
- Water Storage
- Toilets (Male/Female)
- Canteen
- 24 hr Ambulance Service
- 24 hrs Emergency Services
- Parking areas

Staffs

Graduate dental surgeons - 25

Anaesthetist - On call

Nursing staff - 7

Dental Hygienist - 5

Dental Assistant - 20

X-ray Technician - 2

Lab Technician - 2

Maintenance - Technician - 1

Receptionist - 2

Store Keeper - 1

Guard - 2

Sweeper - 4

Accountant - 2

Quality Manager - 1

Infection control and Waste disposal System

Specialized Services Center

Any hospital or clinic can convert its dept or unit to a specialized center once it fulfill the criteria of that particular services requirement. They should provide only specialized treatment of their field.

1. Oral and Maxillofacial services center- Only Surgical Dental

Treatment
Minimum 5 + 2 beds
Major OT and ICU (All equipment)

Major equipments for OT and ICU:

1. Boyle's Anaesthesia Machine
2. Pulse Oxymeter
3. ECG Monitor
4. Ventilator
5. Defibrillator
6. Laryngoscope
7. Endotracheal tube for oral and nasal intubation
8. IV fluid warmer
9. Operating table
10. Operating Lights
11. Suction units
12. Electro-cautery Unit
13. Instruments holding tables
14. Infusion stands
15. X-ray viewers
16. Weighing machines (swab weighing)

Note: more than two units necessary - for OT and ICU

Infrastructure:

- Waiting Room
- Reception
- Radiology - OPG, IOPA, X-ray and CEPH
- Pathology lab
- Toilet
- Ward
- Patient Record Keeping System
- Infection Control and waste disposal System/Protocol
- Library Room

Staffs-

- Oral anc Maxillofacial Surgeon 1 - Every day
- Graduate Dental Surgeons - 3
- Nursing Staffs - 6
- General Anesthetist - On call

2. Orthodontic service center - Work Only Orthodontic

- Minimum 3 dental chair (1 Complete set, dedicated for orthodontia)
- Separate clinic for ortho patient
- Sterilization Room/Area
- Consultation room
- Waiting Room
- Reception
- Toilet

Intra Oral Camera + Computer
Patient Record Keeping System
Infection Control and waste disposal System/Protocol
Library Room

Equipment

- Dental Chair with Halogen light spittoon and water supply
- High Vacuum Suction
- Micromotor or Air motor
- Arotor Handpiece
- Light Cure unit
- Ultrasonic Scaler Unit/Piso Scaler
- Oil Free Medical Grade Compressor
- IOPA - X-ray, OPG and CEPH
- Separate Lab Micromotor
- Orthodontic Pliers/Materials
- Spot welder
- X-ray viewer
- Autoclave/Hot air oven
- Needle Destroyer with cutter

Staffs

- Orthodontic specialist service every day
- Graduate Dental Surgeons - 2
- Receptionist - 1
- Trained Assistant - 2
- Cleaner - 1

3. Prosthodontic Service Center - Work Only Prosthodontic

- Minimum 3 dental chair (1 Complete set, dedicated for Prosthodontia)
- Separate clinic for Prosthodontic Patient
- Sterilization Room/Area
- Consultation room
- Waiting Room
- Reception
- Toilet
- Intra Oral Camera + Computer
- Patient Record Keeping System
- Infection Control and waste disposal System/Protocol
- Library Room

Equipment

- Dental Chair with Halogen light spittoon and water supply
- High Vacuum Suction
- Micromotor or Air motor
- Arotor Handpiece
- Light Cure unit
- Ultrasonic Scaler Unit/Piso Scaler
- Oil Free Medical Grade Compressor

- IOPA - X-ray
- Separate Lab Micromotor
- X-ray viewer
- Autoclave/Hot air oven
- Needle Destroyer with cutter
- Generator

Staffs:

Prosthodontic specialist service every day
Receptionist

Trained Assistant

Cleaner
Waste Disposable System
Sterilization Room/Area and Protocol

4. Periodontic Service Center- Work Only Periodontic (Gum Disease)

Minimum 3 dental chair (1 Complete set, dedicated for Perio)

Separate clinic for perio patient
Sterilization Room/Area
Waiting Room
Reception
Toilet
Intra Oral Camera + Computer
Patient Record Keeping System
Infection Control and waste disposal System/Protocol
Library Room

Equipment

Dental Chair with Halogen light spittoon and water supply

- High Vacuum Suction
- Micromotor or Air motor
- Airrotor Handpiece
- Light Cure unit
- Ultrasonic Scaler Unit/Piso Scaler
- Oil Free Medical Grade Compressor
- Periodontal surgical set
- Electrocautery
- IOPA - X-ray
- X-ray viewer
- Autoclave/Hot air oven
- Needle Destroyer with cutter
- Generator

Staffs:

Periodontal - specialist service every day
Receptionist

Trained Assistant

Cleaner
Waste Disposable System
Sterilization Room/Area and Protocol

5. Pedodontic (Child) Service Center - Work Only Pedodontic

Minimum 3 dental chair (1 Complete set, dedicated for pedo)
Separate clinic
Sterilization Room/Area
Nitrous Oxide System
Consultation room
Waiting room
Reception
Library room
Toilet

Equipment

Dental Chair with Halogen light spittoon and water supply

- High Vacuum Suction
- Micromotor or Air motor
- Airrotor Handpiece
- Light Cure unit
- Ultrasonic Scaler Unit/Piso Scaler
- Oil Free Medical Grade Compressor
- IOPA - X-ray
- Separate Lab Micromotor
- Ododontic Pliers/Materials
- Spot welder
- X-ray viewer
- Autoclave/Hot air oven
- Needle Destroyer with cutter
- Generator

Intra Oral camera + Computer

Dental Lab
Patient Record Keeping System
Pedo-specialist Service every day
Receptionist
Trained Assistant
Cleaner
Waste Disposable System
Sterilization Room/Area and Protocol
Recovery Room + One bed

6. Restorative & Endodontic Service Center -

Minimum 3 dental chair (1 Complete set, dedicated for endodontic)
Separate clinic

3.	Staffs:			
	Graduate dental surgeons	10	15	25
	Staff Nurses	2	5	7
	Anesthetist	On call	On call	On call
	Dental Hygienist	3	3	5
	Dental Assistant	8	10	20
	X-ray Technician	1	2	2
	Lab Technician	1	2	2
	Maintenance	1	1	1
	Technician			
	Receptionist	1	2	2
	Store Keeper	1	1	1
	Security Guard	1	1	2
	Sweeper	3	4	4
	Accountant	1	2	2
	Manager	1	1	1
4.	Other facilities:			
	Sterilization Room	1(14 Sq. m.)	1(14 Sq. m.)	1(14 Sq. m.)
	Radiology - OPG, CEPH and IOPA			
	Dental Laboratory	1(14 Sq. m.)	1(14 Sq. m.)	1(16 Sq. m.)
	Pharmacy - 24 hrs			
	Pathology - Oral Pathology			
	General Pathology			
	Waste Disposal System			
	Water Storage			
	Toilets (Male/Female)	2	2	2
	Canteen			
	24 hr Ambulance Service			
	Parking areas	1/3 open space	1/3open space	

Specialist are those who are registered with Nepal Medical Council under Specialist criteria.

रेडियोलोजी डायग्नोस्टिक एण्ड इमेजिङ सेवा संचालनका लागि आवश्यक पूर्वाधार तथा शर्तहरू

रेडियोलोजी डायग्नोस्टिक सेवा भन्नाले रोग निदान र उपचार गर्नको लागि प्रयोग गरिने रेडियोलोजी सम्बन्धी प्रविधि वा निदानात्मक सेवालाई जनाउनेछ । यस सेवा अन्तर्गत निम्न प्रविधिहरू पर्नेछन् :

1. X - Ray
2. Computed Tomographic Scan (C.T. Scan)
3. Magnetic Resonance Imaging (M.R.I.)
4. Ultra sonogram (U.S.G.)
5. Nuclear Medicine

रेडियोलोजी डायग्नोस्टिक तथा इमेजिङ सेवा एउटा अत्यन्त आवश्यक सेवा हो । यस अन्तर्गत पर्ने एक्सरे जस्ता सेवाबाट पर्ने विकिरणको दुष्प्रभावले यसमा संलग्न चिकित्सक र अन्य स्वास्थ्यकर्मी तथा विद्यार्थीहरूको स्वास्थ्यमा पर्ने विकिरणको खराब असर बारे गर्भारतापूर्वक विचार गर्नुपर्ने हुन्छ । त्यसैले उक्त सेवा संचालन गर्न स्वीकृति दिदा वा सिफारिश गर्दा निम्न कुराहरूलाई आधारमा मानिनेछ । उक्त सेवा संचालन गर्न न्यूनतम पूर्वाधारहरू तोकिकु समयसापेक्ष भैसकेकोले निम्न बर्गीकरण हुने गरी मापदण्ड तोकिएको छ ।

क. एक्सरेको लागि :

1. एउटा एक्सरे सेरीन Install गर्नको लागि कम्तीमा २२५ स्क्वायर फीटको कोठा उपलब्ध हुनुपर्ने ।
२. एक्सरे गर्ने कोठाको Wall Thickness (क) ९ इन्च with plaster of Paris बा, (ख) 6 inches with 0.2 mm lead barrier वा (ग) 2.0 mm lead Thickness हुनुपर्ने । साथै भूथाल, ढोका तथा भित्ताबाट विकिरणको चुलावट हुन नसक्ने आवश्यक व्यवस्था भएको हुनुपर्ने ।
३. X-ray Expose गर्ने व्यक्तिको लागि एक्सरे कोठाभित्र 0.5 mm को Lead Aprone वा Equivalent Radiation Protective Material प्रयोग गर्ने व्यवस्था हुनुपर्ने ।
४. Radiology मा कार्यरत कर्मचारीहरूको लागि Radiation Dose monitor गर्ने Monitor उपलब्ध गराउनुपर्ने र समय-समयमा Radiation Survey Monitoring गर्नुपर्ने ।
५. Eye, Gonadal, Thyroid gland आदिको Protection को लागि Lead glass/Gloves र Lead Apron को व्यवस्था हुनुपर्ने ।
६. X-ray एक्सरे गर्ने कोठा, डाक्टरन र प्रतिधा कक्ष छुट्टाछुट्टै हुनुपर्ने ।

Radiation Measurement and Protection सम्बन्धी व्यवस्था :-

Radiation Protection व्यवस्थित गर्न र X-ray unit हरको गुणस्तर ताम गर्नलाई चाहिने आवश्यक उपकरण खरिद गरी स्वास्थ्य मन्त्रालयले तोकिएको निकायमा राख्ने र अनुगमन तथा निरीक्षणमा प्रयोग गर्ने र गुणस्तर, Dose मनिटर गर्ने । WHO को मापदण्ड अनुसार कुनै काम गर्ने व्यक्तिमा Radiation को Dose २० Millisievert per year (WHO को सन् २००२) को मापदण्ड) क्षेपणमा उपयुक्त क्षतिपूर्तिको व्यवस्था सम्बन्धित संस्थाले मिलाउनुपर्नेछ ।

ग. Ultrasonogram (U.S.G.):

U.S.G. को प्रयोग सम्बन्धमा, रेडियोलोजिस्टहरु बाहेक आफ्नो क्षेत्रमा मात्र प्रयोगमा ल्याउने गरी मान्यता प्राप्त संस्थाबाट कम्तीमा ३ महिनाको U.S.G. को तालिम प्राप्त गरेको भए स्वी तथा प्रसूति रोग विशेषज्ञहरुले मात्र गर्न पाउनेछन् ।

सेवा संचालन गर्न आवश्यक पर्ने निम्न बमोजिमको व्यवस्था हुनुपर्नेछ :

१. इमर्जेन्सी सेवामा चाहिने औषधि लगायत औजार उपकरणहरुको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
२. स्टेचर, ह्वील चेरको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
३. शौचालयको राम्रो व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
४. रेकर्डिङ रिपोर्टिङको लागि छुट्टै कोठाको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
५. बैकल्पिक विद्युतको लागि Generator को व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
६. विरामी र विरामी कुरवा बस्नको लागि कोठा लगायत बेन्चको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
७. स्टोर, रिपोर्टिङ र डिप्टीब्यूशनका लागि छुट्टै कोठाको व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
८. १०० शैयाभन्दा माथिका स्वास्थ्य संस्थामा Medical Physicist र Biomedical Engineer को अंशकालिक (Part time) वा नियमित सेवा उपलब्ध हुने व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।
९. Medical Equipment Repair & Maintenance गर्दा बायोमेडिकल इन्जीनियर वा रेडियोलोजिकल उपकरण मरम्तमा विशेष तालिम प्राप्त व्यक्ति हुने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

७. Radiology विभागमा जनसाधारणले देख्ने ठाउँमा X-ray विकिरणले स्वास्थ्यमा खराब असर पार्नसक्छ भन्नेबारे सूचना टाँस्ने । साथै सूचनामा गर्भवती महिला तथा बालबालिकालाई अनावश्यक विकिरणबाट बच्न अनुरोध गर्ने ।

८. स्वास्थ्य मन्त्रालयको स्वीकृति बेगर सेकेण्ड ह्याण्डको मेसिन नेपालभित्र ल्याउन नपाइने ।

ख. सि.टि.स्स्थान/एम.आर.आई :

यस्ता उपकरणहरुको जडान गर्दा उत्पादन गर्ने कम्पनीले तोकिएको निर्देशिकाको पूर्णरूपमा पालना गर्नुपर्ने र न्यूनतम पूर्वाधारहरु निम्नानुसार हुनुपर्नेछ :

१. एम.आर.आई./सि.टि. स्स्थान राख्ने कोठाको साइज कम्तीमा १६X२० फिटको हुनुपर्नेछ ।
२. सि.टि. स्स्थानको लागि रेडिएशन लिक्वेज हुन नदिनका लागि माथि एक्स्रेको लागि उल्लेख भए बमोजिम व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
३. एम.आर.आई. को कोठाको लागि External Magnetic असर हुन नहुने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
४. कन्ट्रोल रुम कम्तीमा १०X१२ फिटको हुनुपर्नेछ ।
५. सि.टि.स्स्थान मेसिन गुणस्तरयुक्त र Spiral (Helical) हुनुपर्नेछ ।
६. एम.आर.आई. ०.5 Tesla वा ०.2 Tesla भएमा M.R. Angiography सुविधा भएको हुनुपर्नेछ ।
७. सेकेण्ड ह्याण्ड मेसिन स्वास्थ्य मन्त्रालयको स्वीकृति देगर ल्याउन र संचालन गर्न पाइने छैन ।

रेडियोलोजी सेवाको लागि आवश्यक जनशक्ति तथा योग्यता निम्न बमोजिम हुनुपर्नेछ :-

- क. रेडियोलोजिस्ट - चिकित्सा शास्त्र विषयमा मान्यता प्राप्त संस्थाबाट स्नातक तह उत्तीर्ण गरी रेडियोलोजी विषयमा MD, DMRD, FRCR वा सो सरहको कोर्स उत्तीर्ण गरेको हुनुपर्नेछ । रेडियोलोजी एण्ड इन्जेनिङको रिपोर्टिङ रेडियोलोजिस्टहरुले मात्र गर्न पाउने साथै Radiological Interventional Procedure हर पनि यथासंभव रेडियोलोजिस्टले गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- ख. Medical Physicist - Medical Physics विषयमा B.Sc. वा M.Sc. उत्तीर्ण गरेको हुनुपर्नेछ ।
- ग. बायोमेडिकल इन्जीनियर बायोमेडिकल इन्जीनियरिङ विषयमा मान्यता प्राप्त संस्थाबाट स्नातक तह उत्तीर्ण गरेको हुनुपर्नेछ ।
- घ. रेडियोग्राफर - चिकित्सा शास्त्र अध्ययन संस्थानबाट वा श्री ५ को सरकारबाट मान्यता प्राप्त अन्य संस्थाबाट रेडियोग्राफी विषयमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण हुनुपर्नेछ ।
- ङ. डार्करूम असिस्टेण्ट - एस.एल.सी. उत्तीर्णपछि मान्यता प्राप्त संस्थाबाट डार्करूम विषयमा कम्तीमा एक वर्षको तालिम प्राप्त हुनुपर्नेछ ।

रेडियोलोजी सेवाको लागि न्यूनतम उपकरण तथा जनशक्ति पूर्वाधारहरु

क्र. नं.	विवरण	१५ शैया	२५ शैया	५० शैया	१०० शैया
१.	एक्सरे मेशिन	१०० एम.ए.-एक	३०० एम.ए.-एक	३०० एम.ए.-एक	३०० एम.ए.-एक
	पाउडर/मोबाइल	-	-	१०० एम.ए.-एक	१०० एम.ए.-एक
२.	एक्सरे मेशिन	-	-	१०० एम.ए.-एक	१०० एम.ए.-एक
	अल्ट्रासाउण्ड मेशिन	स्वीच्युक	स्वीच्युक	स्वीच्युक	स्वीच्युक
३.	जनशक्ति	पाट टाइम	पाट टाइम	पाट टाइम	पाट टाइम
४.	रेडियोलोजिस्ट	(दुई)	(दुई)	(तीन)	(चार)
	राडियोग्राफर	(दुई)	(दुई)	(तीन)	(छ)
	ड्राकरम आर्किस्ट	(एक)	(एक)	(एक)	(दुई)

टिप्पणी :- गतिविधिक, साधारण एक्सरे क्लिनिक तथा अल्ट्रासाउण्ड क्लिनिक स्थापना तथा संचालनका लागि आवश्यक पूर्वाधारहरु उपरोक्त बजोर्जिम नै गर्नुपर्नेछ ।
अति दुर्गममा अवस्थित स्वास्थ्य संस्थाको लागि स्वास्थ्य मन्त्रालयको सहमति लिई विशेषज्ञ व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।

रेडियोलोजी सेवाको लागि न्यूनतम उपकरण तथा जनशक्ति पूर्वाधारहरु

क्र. नं.	विवरण	१०१ देखि ३०० शैया	३०१ देखि ५०० शैया	५०१ देखि माथि
१.	एक्सरे मेशिन	३०० देखि ५०० एम.ए.- एक	५०० एम.ए.- दुई	३०० एम.ए.- तीन
२.	एक्सरे मेशिन	५०० एम.ए. with Image Intensifier - एक	एक	एक
३.	एक्सरे मेशिन	एक	दुई	दुई
	पाउडर/मोबाइल (100 M.A.)	एक	दुई	दुई
४.	Auto processor	एक	एक	दुई
५.	अल्ट्रासाउण्ड मेशिन with color Doppler र Guided Biopsy	दुई	दुई	दुई
६.	Spiral C.T. or 0.5 Tesla M.R.I. मेशिन	-	एक	एक
	को रेडियोलोजिस्ट	दुई	तीनदेखि पाँच	कमिन्मा पाँच
	आर.टी.ओ.ए.ए.ए.	चारदेखि दश	आठदेखि पन्ध्र	कमिन्मा पन्ध्र
	ग) ड्राकर रम आर्किस्ट	दुई	चार	कमिन्मा पाँच
	घ) बायोमोडिकल इन्जिनियर	एक	एक	कमिन्मा दुई
	ड) मोडिकल फिजिसिस्ट	पाट टाइम	एक	कमिन्मा १

प्रयोगशाला सेवा

निजी प्रयोगशाला संचालन सम्बन्धी न्यूनतम मापदण्ड

यस मापदण्डमा निजी प्रयोगशालाहरूको स्तर विभाजन र जनशक्तिको कार्य विवरण समेत गरिएको छ ।

नेपाल स्वास्थ्य सेवा प्राथोलोजी समूह :

- (क) जनरल प्राथोलोजी
योग्यता :- मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट एम.वि.वि. एस. वा सो सरह उत्तीर्ण गरी MD Path, MRC Path or DCP वा सो सरह पास गरेको ।
- (ख) हिस्टो/साइटो प्राथोलोजी
योग्यता :- मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट MD Path. उपाधि प्राप्त वा DCP वा सो सरह पास गरेता पनि Histo/Cyto Pathology मा विशेष तालिम (DCP उपाधि) प्राप्त हुनुपर्ने ।
- (ग) माइक्रोबायोलोजी
योग्यता :- मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट MD Microbiology उपाधि प्राप्त ।
- (घ) हेमाटोलोजी
योग्यता :- मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट MD Haematology उपाधि प्राप्त ।

गर्न पाउने परिक्षणहरू :
सबै प्रकारको प्राथोलोजी परिक्षणहरू गर्न सकिनेछ ।

नोट : माथि क र ख मा उल्लेखित योग्यता प्राप्त व्यक्तिले सबै प्रकारका Pathology परिक्षण गर्न सक्नेछन् भने अब उपरान्त अन्यको हकमा आफूले जुन योग्यता हासिल गरेको हो सो विषयमा मात्र परिक्षण अनुमति पाउनेछन् ।

मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी समूह (अधिकृत स्तर छैटौं, सातौं, आठौं, नवौं, दशौं)

योग्यता : मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजी विषयमा स्नातक (B.MLT) उपाधि प्राप्त ।

गर्न पाउने परिक्षणहरू :

Histopathology, Cytopathology & Bone marrow study बाहेकका सबै परिक्षणहरू ।
नोट: तर B.MLT. उपाधि प्राप्त गरेको जनशक्ति बाहेकका अन्यको हकमा अब उपरान्त निजीस्तरको प्रयोगशाला खोली विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्दा आफूले जुन डिग्री हासिल गरेको छ सो को मात्र संचालन गर्न अनुमति पाउनेछ । जस्तै : M.Sc. Microbiology, M.Sc. Haematology M.Sc. Bio-chemistry गरेकाहरूले जुन विषयमा आफूले उपाधि प्राप्त गरेको छ साही विषयमा मात्र प्रयोगशाला संचालन गरि विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्न पाउनेछन् ।

ल्याब टेक्निसियन:

योग्यता: मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट सम्बन्धित विषयमा प्रमाणपत्र तह वा सो सरह उत्तिर्ण ।

गर्न पाउने परिक्षणहरू :

Routine Bio-chemistry : Blood sugar, Blood urea, S.Creatinine, S.cholesterol, S. Uric acid, S. amylase, CSF, L.F.T. etc.

Routine Haematology : T.C., D.C., E.S.R., Hb., PCV, Platelets, B.T., C.T., ABO/Rh, VDRL, MP/MF/Aldehyde test, Reticulocyte count etc.

Routine Bacteriology : Grams stain, AFB stain, Urine culture and sensitivity text, Blood culture etc.

Routine Parasitology : Urine R/E, Stool R/E, Pregnancy test, Bile salt, Bile pigment, Urobilinogen, Semen analysis, Chyle etc.

ल्याब असिष्टेण्ट:

योग्यता: राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला वा मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट एस.एल.सी. उपरान्त कम्तिमा एक वर्षको ल्याब असिष्टेण्ट तालिम पूरा गरी प्रमाणपत्र प्राप्त ।

गर्न पाउने परिक्षणहरू :

Bio-chemistry: Blood sugar, Blood urea

Routine Haematology : T.C., D.C., E.S.R., Hb., PCV, Platelets, B.T., C.T., ABO/Rh. VDRL., MP/MF/Aldehyde test etc.

Bacteriology : Grams stain, AFB stain.

Parasitology : Urine R/E, Stool R/E, Pregnancy test, Bile salt, Bile pigment, Urobilinogen, Semen Analysis, Chyle etc.

माथि उल्लेखित ल्याब असिष्टेण्ट स्वयंले आफ्नो नाममा नीजि ल्याब खोली साईनबोर्ड राख्न नपाउने तर ल्याब असिष्टेण्टहरूले प्राथोलोजिष्ट, मेडिकल टेक्नोलोजिष्ट वा ल्याब टेक्निसियन अन्तर्गत रही क्लिनिक तथा साईड ल्याबमा काम गर्न पाउने ।

नीजि प्रयोगशाला खोल्नको लागि स्वीकृत दिने सम्बन्धित संस्थाले राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशालाबाट अनिवार्य रूपमा राय लिनुपर्ने ।

नीजिस्तरमा संचालन हुने प्रयोगशालाहरू सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

- देहायमा उल्लेख भए बमोजिम सरकारी स्तरमा संचालित प्रयोगशालाहरूको स्तर अनुसारको मापदण्डनै गैर सरकारी तथा नीजि क्षेत्रमा संचालित प्रयोगशालाहरूको न्यूनतम मापदण्ड हुनेछ ।

२. प्रयोगशालामा कार्यरत जनशक्ति अनुसार देहायमा लेखिए बमोजिममा परिष्कार (Tests) मात्र गर्न पाउने व्यवस्था समेटे मिलाउनुपर्नेछ।
३. प्रयोगशाला आकस्मिक सेवा (Emergency Laboratory Service) : प्रत्येक अस्पतालमा शैवा अनुसारको आवश्यक पर्ने आकस्मिक परिष्कारहरू (TC, DC, HB, Urea, Sugar, Amylase, Urine R/E, Na⁺, K, OB in Stool, Bilirubin in case of Neonate, CPK, LDH, SGOT) संचालन गर्नुपर्नेछ। साथै १०० शैयाभन्दा माथिका अस्पतालको प्रयोगशालामा Blood Gas Analyser अनिवार्य रूपमा हुनुपर्ने तर १०० शैयाभन्दा कम भएका अस्पतालमा आई.सी.यू. वार्ड छ भने त्यस्ता अस्पतालको प्रयोगशालामा ब्लड ग्यासको परिष्कार हुनुपर्नेछ।
४. समय-समयमा गुणस्तर सम्बन्धी संचालन हुने गोष्ठी, सेमिनार एवं तालिम जस्ता कार्यक्रममा रा.ज.स्वा. प्रयोगशाला वा सम्बन्धित सरकारी निकायबाट सहभागीताको लागि बोलाइएमा अनिवार्य रूपमा भाग लिनुपर्नेछ।
५. समय-समयमा रा.ज.स्वा. प्रयोगशालाबाट पठाइने (Quality Control) गुणस्तर सम्बन्धी परिष्कारहरू तोकिएको निर्देशन बमोजिम गर्नु सम्बन्धित प्रयोगशाला प्रमुखको कर्तव्य हुनेछ। सो नभएमा प्रचलित नियमानुसार सजाय हुनेछ।
६. प्रयोगशालामा हुनुपर्ने कोठाको संख्या र साइज यस मापदण्डमा व्यवस्था भए अनुसार हुनुपर्नेछ।
७. प्रत्येक कोठामा प्रकाश र भेन्टिलेशनको व्यवस्था हुनुपर्नेछ।
८. विजुली र पानीको राम्रो व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ।
९. प्रत्येक अस्पताल प्रयोगशालाले आफ्नो तह अनुसारको फोहर फालका निस्ती गाड्ने, जलाउने वा इन्सिनिरेटरको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।
१०. प्रत्येक अस्पताल प्रयोगशालाले रात तान्ने कोठा, सफा गर्ने कोठा, आकस्मिक कोठा, लाइवरी कोठा र ट्याइलेट कोठाको प्रयोगशालाको तह अनुसार अनिवार्य रूपमा व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ।
११. प्रयोगशालाको कोठामा चाहिने टेबुल, कुर्सी, काम गर्ने टेबुल चाहिने जति संख्यामा र राम्रो अवस्थाको हुनुपर्नेछ।
१२. प्रयोगशालामा आफ्नो तह अनुसार निर्धारण भएका प्रयोगशाला सम्बन्धी परिष्कारहरू गर्न चाहिने काँचका भाँडाहरू, केमिकलहरू तथा परिष्कार गर्ने किट्सहरू हुनुपर्नेछ।
१३. अब उभान्त नोजिस्टरको प्रयोगशाला खोल्दा, विशेषतः सेवा प्रदान गर्दा आफूले जुन डिग्री हासिल गरेको छ सो को मात्र संचालन गर्न अनुमति पाउनेछ। जस्तै M.Sc. गरेकाले पनि तत् सम्बन्धी परिष्कार मात्र गर्ने। M.D. Pathology गरेकाले मात्र Histopathology/Cytology सम्बन्धी सम्पूर्ण परिष्कार गर्न पाउनेछन्। अन्य प्याथोलोजिस्टले Histo/Cytopathology बाहेक सबै परिष्कार गर्न सक्नेछन्।
१४. ५० शैयादेखि माथिका अस्पतालहरूमा Blood Bank सेवा हुनुपर्ने तर ५० शैयाभन्दा कम बेडका अस्पतालमा Trauma ward छ भने त्यस्ता अस्पतालको प्रयोगशालामा Blood Bank सेवा हुनुपर्नेछ।

नोट: नीजि प्रयोगशाला संचालन गर्दा राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशालाबाट राय लिई अनुगमन तथा गुणस्तर महाशाखामा दर्ता हुनुपर्नेछ।

Minimum Standards of Private Hospital/Nursing Home Laboratory

Name of the Hospital: .....

Bed Capacity: 15

Address: .....

Phone No: ..... Fax: ..... Email: .....

Name of the Director: .....

- All rooms to be well lighted/ventilated.
- Minimum space: 300 Sq. feet.
- (Including toilet)

- Participation in quality Assurance Programme, Workshop conducted by NPHL is mandatory.
- To take part in External Quality Assurance Programme to NPHL is mandatory.

Note: Lab. emergency service should be provided according to the need of the Hospital management board.

जनशक्ति

सि.नं.	जनशक्तिको विवरण	हुनुपर्ने	कार्यरत संख्या	पूरा समय	आर्थिक समय
१)	सि.प्याथोलोजिस्ट/प्याथोलोजिस्ट	१			
२)	बायोमेडिकल इन्जिनियर	१			
३)	सि.मे.टे./मे.टे.	१			
४)	ल्याब टेक्निसियन	१			
५)	ल्याब अस्टिष्ट	२			
६)	ल्याब ब्यार्ड	२			
७)	ब्लड बैंक टेक्निसियन **	१			

Instruments:

S.No.	Instrument's Name	हुनुपर्ने	भएको
01	Microscope	1 - 3 pcs	
02	Histopathology set		
03	Microtome		
04	Tissue Processor		
05	Stainer		
06	Auto/Semi Auto Analyzer		

Minimum Standards of Private Hospital/Nursing Home Laboratory

Name of the Hospital : .....

Bed Capacity : 25

Address : .....

Phone No : ..... Fax : ..... Email : .....

Name of the Director : .....

- All rooms to be well lighted/ventilated.
- Minimum space : 400 Sq. feet. (including toilet)

- Participation in quality Assurance Programme. Workshop conducted by NPHL is mandatory.
- To take part in External Quality Assurance Programme to NPHL is mandatory.

Note : Lab. emergency service should be provided according to the need of the Hospital management board.

जनशक्ति

सि.नं.	जनशक्तिको विवरण	हुनुपर्ने	कार्यरत संख्या	पूरा समय	आंशिक समय
१)	सि.प्याथोलोजिस्ट/प्याथोलोजिस्ट	१			
२)	सि.मै.टे/मै. टे.	१			
३)	ल्याब टेक्निसियन	१ वा २			
४)	ल्याब अस्टेण्ट	१ वा २			
५)	ल्याब ब्याई	२			
६)	बायोमेडिकल इन्जिनियर	१			
७)	ब्रूड बैक टेक्निसियन **	१			

Instruments:

S.No.	Instrument's Name	हुनुपर्ने	भएको
01	Microscope	1 - 3 pcs	
02	Histopathology set		
03	Microtome		
04	Tissue Processor		
05	Stainer		
06	Auto/Semi Auto Analyzer		
07	Elisa reader		

07	Elisa reader	1 set	
08	Incubator	1 set	
09	Chemical Balance	1 set	
10	Flame Photometer	1 set	
11	Blood cell counter (8 parameter)		
12	Centrifuge	2 pcs	
13	Colorimeter	1 - 3 set	
14	Hot air Oven	1 set	
15	Autoclave	1 set	
16	Refrigerator	1 - 2 set	
17	Counting chamber	1 - 2 pcs	
18	DLC counter	1 - 2 pcs	
19	Computer with printer	1 set	
20	Micro pipettes	8 - 10 pcs	
	a) Adjustable : (5 - 100 micro Ltr - 8 pcs, 100-1000 micro Ltr - 4 pcs)		
	b) Fixed : (20 micro Ltr. - 4 pcs, 1 ml - 4 pcs)		
21	Coagulometer for coagulation profile		
22	Necessary Glass wares, kits & Chemicals in upto date condition		
23	Generator	1 pcs	
24	Cyfoscreener*		

- * यदि प्रसूति सेवा सञ्चालन भएमा
- ** यदि Trauma Center भएमा १५ बेडमा पनि चाहिने ।

Options:

- 01. Semi Auto analyzer - 1 set
- 02. Blood cell counter - 1 set
- 03. Incinerator - 1 set

Test : According to the level of the manpower

सुपरिवेक्षकको मन्तव्य :

.....

.....

.....

.....

08	Incubator	1 set	
09	Chemical Balance	1 set	
10	Flame Photometer	1 set	
11	Blood cell counter (8 parameter)	2 pcs	
12	Centrifuge	1 - 3 set	
13	Colorimeter	1 set	
14	Hot air Oven	1 set	
15	Autoclave	1 set	
16	Refrigerator	1 - 2 set	
17	Counting chamber	1 - 2 pcs	
18	DLC counter	1 - 2 pcs	
19	Computer with printer	1 set	
20	Micro pipettes a) Adjustable : (5 - 100 micro Ltr - 8 pcs, 100-1000 micro Ltr - 4 pcs) b) Fixed : (20 micro Ltr - 4 pcs, 1 ml - 4 pcs)	8 - 10 pcs	
21	Coagulometer for coagulation profile		
22	Necessary Glass wares, kits & Chemicals in upto date condition		
23	Generator	1 pcs	
24	Cytoscreener*	1 pcs	

* यदि प्रभूति सेवा सञ्चालन भएमा
** यदि Trauma Center भएमा रथ बेडमा पनि चाहिने ।

Options:

01. Semi Auto analyzer - 1 set
02. Blood cell counter - 1 set
03. Incinerator - 1 set

Test : According to the level of the manpower

स्पर्शिक्षकको मन्तव्य :

.....
.....
.....
.....

Minimum Standards of Private Hospital/Nursing Home Laboratory

Name of the Hospital : .....

Bed Capacity : 50

Address :

Phone No : ..... Fax : ..... Email :

Name of the Director :

- All rooms to be well lighted/ventilated.
- Minimum space : 530 Sq. feet. (including toilet)

- Participation in quality Assurance Programme, Workshop conducted by NPHL is mandatory.
- To take part in External Quality Assurance Programme to NPHL is mandatory.

Note : Lab. emergency service should be provided according to the need of the Hospital management board.

जनशक्ति

सि.नं.	जनशक्तिको विवरण	हनुपर्ने	कार्यरत संख्या	पूरा समय	आंशिक समय
१)	सि.प्याथोलोजिस्ट	१			
२)	सि.मे.टेक्नोलोजिस्ट	१			
३)	मेटिकल टेक्नोलोजिस्ट	१ वा २			
४)	ल्याब टेक्निसियन	४			
५)	ल्याब असिस्टेण्ट	४			
६)	ल्याब ब्यार्ड	३			
७)	वायोमेटिकल इन्जिनियर	१			
८)	ब्लड बैंक टेक्निसियन **	१			

Instruments:

S.No.	Instrument's Name	हनुपर्ने	भएका
01	Microscope	3 pcs	
02	Histopathology set	1 set	
03	Microtome		
04	Tissue Processor		
05	Stainer		
06	Auto/Semi Auto Analyzer	1 set	

Minimum Standards of Private Hospital/Nursing Home Laboratory

Name of the Hospital : .....
 Bed Capacity : 100
 Address : .....
 Phone No : ..... Fax : ..... Email :

Name of the Director :

- All rooms to be well lighted/ventilated.
- Minimum space : 600 Sq. feet. (including toilet)
- Participation in quality Assurance Programme, Workshop conducted by NPHL is mandatory.
- To take part in External Quality Assurance Programme to NPHL is mandatory.

Note : Lab. emergency service should be provided according to the need of the Hospital management board.

जनशक्ति

सि.नं.	जनशक्तिको विवरण	हुनुपर्ने	कार्यत संख्या	पूरा समय	आशिक समय
१)	सि.प्याथोलोजिस्ट	१			
२)	प्याथोलोजिस्ट	१			
३)	सि.मि.टेक्नोलोजिस्ट	१			
४)	मिडिकल टेक्नोलोजिस्ट	३			
५)	स्याव टेक्निसियन	५			
६)	स्याव अस्टिष्ट	४			
७)	स्याव व्वाई	४			
८)	बायोमिडिकल इन्जिनियर	१			
९)	क्लाइ वैक टेक्निसियन **	१			

Instruments:

S.No.	Instrument's Name	हुनुपर्ने	भएको
01	Microscope	3 pcs	
02	Histopathology set	1 set	
03	Microtome	1 set	
04	Tissue Processor	1 set	
05	Stainer	1 set	
06	Auto/Semi Auto Analyzer	1 set	

07	Elisa reader	1 set
08	Incubator	1 set
09	Chemical Balance	1 set
10	Flame Photometer	1 set
11	Blood cell counter (8 parameter)	1 set
12	Centrifuge	4 pcs
13	Colorimeter	1 - 3 set
14	Hot air Oven	2 set
15	Autoclave	2 set
16	Refrigerator	4 pcs
17	Counting chamber	4 pcs
18	DLC counter	2 pcs
19	Computer with printer	1 set
20	Micro pipettes a) Adjustable : (5 - 100 micro Ltr - 8 pcs. 100-1000 micro Ltr - 4 pcs) b) Fixed : (20 micro Ltr. - 4 pcs, 1 ml - 4 pcs)	8 - 10 pcs
21	Coagulometer for coagulation profile	
22	Necessary Glass wares, kits & Chemicals in upto date condition	
23	Generator	1 pcs
24	Cytoscreener*	1 pcs

- * यदि प्रसूति सेवा सञ्चालन भएमा
- ** यदि Trauma Center भएमा ५० बेडमा पनि चाहिने ।

Options:

- 01. Semi Auto analyzer - 1 set
- 02. Blood cell counter - 1 set
- 03. Incinerator - 1 set

Test : According to the level of the manpower

सुपरिवक्षकको मन्तव्य :

.....
 .....
 .....

07	Elisa reader	1 set	
08	Incubator	1 set	
09	Chemical Balance	1 set	
10	Flame Photometer	1 set	
11	Blood cell counter (8 parameter)	1 set	
12	Centrifuge	4 pcs	
13	Colorimeter	1 - 3 set	
14	Hot air Oven	2 set	
15	Autoclave	2 set	
16	Refrigerator	2-4 pcs	
17	Counting chamber	4 pcs	
18	DLC counter	2 pcs	
19	Computer with printer	1 set	
20	Micro pipettes	20 pcs	
	a) Adjustable : (5 - 100 micro Ltr - 8 pcs, 100-1000 micro Ltr - 4 pcs)		
	b) Fixed : (20 micro Ltr - 4 pcs, 1 ml - 4 pcs)		
21	Coagulometer for coagulation profile	1 set	
22	Necessary Glass waras, kits & Chemicals in upto date condition		
23	Generator	1 pcs	
24	Cyoscreener*	1 pcs	

* यदि प्रसूति सेवा सञ्चालन भएमा
** यदि Trauma Center भएमा १०० बेडमा पनि चाहिने ।

- Options:**
01. Semi Auto analyzer - 1 set
  02. Blood cell counter - 1 set
  03. Incinerator - 1 set

Test : According to the level of the manpower

सपरिवेशको मन्दाप्य :

.....
.....
.....
.....

Minimum Standards of Private Hospital/Nursing Home Laboratory

* Test : All tests including Histopathology
Test : According to the level of the manpower.
Manpower :

S.No.	Bed Space (Sq. Feet)	100+*	100*	50*	25	15	Clinic
01	Sr. Pathologist	896	600	530	400	300	>300
02	Pathologist	1	1				
03	Sr. Med. Technologist	2	1	1	1	1 opt.	
04	Med. Technologist	1	1	1	1	1	
05	Lab Technician	4	3	1-2	1		
06	Lab Assistant	6	5	4	1-2	1	1 Opt.
07	Lab Boy	6	4	4	1-2	2	1-2
		4	4	3	2	2	1

Instruments:

S.No.	Bed	100+*	100*	50*	25	15	Clinic
01	Microscope	4-6 pcs	2-3	3	1-3	1-3	1-3
02	Histopathology Set			1			
03	Microtome	1 set	1				
04	Tissue Processor	1 set	1				
05	Stainer	3 set	1				
06	Auto/Semi Auto analyzer	1 set	1	1			
07	Elisa reader	1 set	1	1			
08	Incubator	1 set	1	1			
09	Chemical Balance	1 set	1	1	1	1	1
10	Flame Photometer	4 set	1	1	1	1	1
11	Blood cell counter (8 parameter)	1-3 set	1	1	1	1	1
12	Centrifuge	4 pcs	4	4	2	2	2
13	Colorimeter	1-3 set	1-3	1-3	1-3	1-3	1-3
14	Hot air Oven	2 set	2	2	1	1	1
15	Autoclave	2 set	2	2	1	1	1
16	Refrigerator	4-6 set	2-4	2	1	1	1
17	Counting chamber	4 pcs	4	4	1-2	1-2	1-2
18	Generator	1 pcs	1	1	1-2	1-2	1-2
19	Computer with printer	1 set	1	1	1	1	1
20	Micro pipettes	20 pcs	20	8-10	8-10	8-10	8-10
	a) Adjustable : (5 - 100 micro Ltr - 8 pcs, 100-1000 micro Ltr - 4 pcs)						
	b) Fixed : (20 micro Ltr - 4 pcs, 1 ml - 4 pcs)						
21	Coagulometer for coagulation profile	1 set	1				

22	Necessary Glass wares, kits & Chemicals in upto date condition				
----	--	--	--	--	--

List of Investigations suggested for foreign manpower employment

Haematology:

S.No.	Tests	Result	Ref. Range	Units
1)	Hb		M. 13.6 - 17.2 F. 12.0 - 15.0	gm/dl
2)	TLC		4000-10,000	/cu.mm
3)	DLC			
	a. Neutrophil		45 - 70	%
	b. Lymphocyte		20 - 45	%
	c. Eosinophil		1 - 6	%
	d. Monocyte		2 - 10	%
	e. Basophil		0 - 1	%
4)	M. P.		Absent	
5)	M. F.		Absent	

Clinical Chemistry

S.No.	Tests	Result	Ref. Range	Units
1)	Blood Sugar Random		70 - 110	mg/dl
2)	Blood Urea		15 - 45	mg/dl
3)	Serum Creatinine		4-0.4	mg/dl
4)	Serum Bilirubin			
	a. Total		0.4-0.9	mg/dl
	b. Conjugated		0-0.4	mg/dl
5)	SGPT		up to 40	IU/L

Serology:

- 01. HIV I & II (ELISA)
- 02. HBsAg (ELISA)
- 03. HCV (ELISA)
- 04. VDRL (RPR)
- 05. TPHA (if VDRL is reactive)

Urine:

- 01. Albumin :
- 02. Sugar :
- 03. Pregnancy test (if candidate is female):
- 04. Opiates and cannabis if required :

Stool

- 01. Ova :
- 02. Cyst :
- 03. Parasite :

Comments: .....
 Signature :
 Name :
 Qualification :
 Designation :
 Date : / / (DD/MM/YY)

Minimum Standards of Private Hospital/Nursing Home Laboratory

Name of the Hospital : .....

Bed Capacity : 100+

Address :

Phone No : ..... Fax : ..... Email :

Name of the Director :

- All rooms to be well lighted/ventilated.
- Minimum space : 896 Sq. feet. (including toilet)

- Participation in quality Assurance Programme, Workshop conducted by NPHL is mandatory.
- To take part in External Quality Assurance Programme to NPHL is mandatory.

Note : Lab. emergency service should be provided according to the need of the Hospital management board.

जनशक्ति

सि.नं.	जनशक्तिको विवरण	हुनुपर्ने	कार्यरत संख्या	पूरा समय	आंशिक समय
१)	सि.प्याथोलोजिस्ट	१			
२)	प्याथोलोजिस्ट	२			
३)	सि.से.टेक्नोलोजिस्ट	१			
४)	मेट्रिकल टेक्नोलोजिस्ट	४			
५)	ल्याब टेक्निसियन	६			
६)	ल्याब अस्परेटर	६			
७)	ल्याब ब्राई	४			
८)	बार्योमेट्रिकल इन्जीनियर	१			
९)	क्लड बैक टेक्निसियन **	१			

Instruments:

S.No.	Instrument's Name	हुनुपर्ने	भएको
01	Microscope	4 pcs	
02	Histopathology set	1 set	
03	Microtome	1 set	
04	Tissue Processor	1 set	
05	Stainer	3 set	
06	Auto/Semi Auto Analyzer	1 set	

07	Elisa reader	1 set	
08	Incubator	1 set	
09	Chemical Balance	1 set	
10	Flame Photometer	1 set	
11	Blood cell counter (8 parameter)	4 set	
12	Centrifuge	1-3 set	
13	Colorimeter	4 pcs	
14	Hot air Oven	1-3 set	
15	Autoclave	2 set	
16	Refrigerator	2 set	
17	Counting chamber	4-6 pcs	
18	DLC counter	4 pcs	
19	Computer with printer	2 pcs	
20	Computer with printer	1 set	
21	Micro pipettes a) Adjustable : (5 - 100 micro Ltr - 8 pcs, 100-1000 micro Ltr - 4 pcs) b) Fixed : (20 micro Ltr. - 4 pcs, 1 ml - 4 pcs)	20 pcs	
22	Coagulometer for coagulation profile	1 set	
23	Necessary Glass wares, kits & Chemicals in upto date condition	1 set	
24	Generator	1 pcs	
	Cytoscreener*	1 pcs	

* यदि प्रसूत सेवा सञ्चालन भएमा
** यदि Trauma Center भएमा १०० बेडमा पनि चाहिने ।

Options:

01. Semi Auto analyzer
02. Blood cell counter
03. Incinerator

- 1 set
- 1 set
- 1 set

Test : According to the level of the manpower

सपरिवेशकको मन्तव्य :

Minimum Standards of Private Hospital/Nursing Home Laboratory

☆ Test : All tests including Histopathology
 Test : According to the level of the manpower.
 Manpower :

S.No.	Bed	100+☆	100☆	50☆	50☆	25	15	15	Clinic
01	Space (Sq. Feet)	896	600	530	400	300	>300		
02	Sr. Pathologist	1	1	1	1	1 opt.			
03	Pathologist	2	1	1	1	1			
04	Sr. Med. Technologist	1	1	1	1	1			
05	Med. Technologist	4	3	1-2	1	1	1 Opt.		
06	Lab Technician	6	5	4	1-2	1	1-2		
07	Lab Assistant	6	4	4	1-2	2	1-2		
	Lab Boy	4	4	3	2	2	1		

Instruments:

S.No.	Bed	100+☆	100☆	50☆	50☆	25	15	15	Clinic
01	Microscope	4-6 pcs	2-3	3	1-3	1-3	1-3	1-3	1-3
02	Histopathology Set			1					
03	Microtome	1 set	1						
04	Tissue Processor	1 set	1						
05	Stainer	3 set	1						
06	Auto/Semi Auto analyzer	1 set	1						
07	Elisa reader	1 set	1						
08	Incubator	1 set	1	1	1	1	1	1	1
09	Chemical Balance	1 set	1	1	1	1	1	1	1
10	Flame Photometer	4 set	1	1	1	1	1	1	1
11	Blood cell counter (8 parameter)	1-3 set	1	1					
12	Centrifuge	4 pcs	4	4	2	2	2	2	2
13	Colorimeter	1-3 set	1-3	1-3	1-3	1-3	1-3	1-3	1-3
14	Hot air Oven	2 set	2	1	1	1	1	1	1
15	Autoclave	2 set	2	1	1	1	1	1	1
16	Refrigerator	4-6 set	2-4	4	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2
17	Counting chamber	4 pcs	4	4	1-2	1-2	1-2	1-2	1-2
18	Generator	1 pcs	1	1	1	1	1	1	1
19	Computer with printer	1 set	1	1					
20	Micro pipettes	20 pcs	20	8-10	8-10	8-10	8-10	8-10	8-10
	c) Adjustable : (5 - 100 micro Ltr - 8 pcs. 100-1000 micro Ltr - 4 pcs)								
	d) Fixed : (20 micro Ltr. - 4 pcs. 1 ml - 4 pcs)								
21	Coagulometer for coagulation profile	1 set	1						

22	Necessary Glass wares, kits & Chemicals in upto date condition				
----	--	--	--	--	--

List of Investigations suggested for foreign manpower employment

Haematology:

S.No.	Tests	Result	Ref. Range	Units
1)	Hb		M. 13.6 - F. 12.0 - 15.0	gm/dl
2)	TLC		4000-10,000	/cu.mm
3)	DLC			
	a. Neutrophil		45 - 70	%
	b. Lymphocyte		20 - 45	%
	c. Eosinophil		1 - 6	%
	d. Monocyte		2 - 10	%
	e. Basophil		0 - 1	%
4)	M. P.		Absent	
5)	M. F.		Absent	

Clinical Chemistry

S.No.	Tests	Result	Ref. Range	Units
1)	Blood Sugar Random		70 - 110	mg/dl
2)	Blood Urea		15 - 45	mg/dl
3)	Serum Creatinine		.4 - 0.4	mg/dl
4)	Serum Bilirubin			
	a. Total		0.4-0.9	mg/dl
	b. Conjugated		0-0.4	mg/dl
5)	SGPT		up to 40	IU/L

Serology:

- 01. HIV I & II (ELISA)
- 02. HBSAg (ELISA)
- 03. HCV (ELISA)
- 04. VDRL (RPR)
- 05. TPHA (if VDRL is reactive)

Urine :

- 01. Albumin :
- 02. Sugar :
- 03. Pregnancy test (if candidate is female):
- 04. Opiates and cannabis if required :

Stool

- 01. Ova :
- 02. Cyst :
- 03. Parasite :

Comments: .....
 Signature : .....
 Name : .....
 Qualification : .....
 Designation : .....
 Date : / / (DD/MM/YY)

**Minimum Standards of Private Hospital/Poly Clinic/Clinic for
 Laboratory Investigations of Manpower**

Name of the Institution : .....
 Address : .....
 Phone No : ..... Fax : ..... Email : .....
 Name of the Owner : .....

- All rooms to be well lighted/ventilated.
- Minimum space : >300 Sq. feet. (including toilet)
- Participation in quality Assurance Programme, Workshop conducted by NPHL is mandatory.
- To take part in External Quality Assurance Programme to NPHL is mandatory.

जनशक्ति

Note : Qualification of the staff has to be appropriate to the kind of tests.
 The lower grade to be allowed to run a lab is lab technician.

सि.नं.	जनशक्तिको विवरण	कार्यरत संख्या	पूरा समय	आंशिक समय
१)	प्याथोलोजिस्ट			
२)	मेट्रिकल टेक्नोलोजिस्ट			
३)	न्याब टेक्निसियन			
४)	न्याब अरिस्टुट			
५)	न्याब ब्याट			

Instruments:

S.No.	Instrument's Name	हुनुपर्ने	भएको
01	Microscope	1-3 pcs	
02	Histopathology set		
03	Microtome		
04	Tissue Processor		
05	Stainer		
06	Auto/Semi Auto Analyzer		
07	Elisa reader		
08	Incubator		
09	Chemical Balance		
10	Flame Photometer		

11	Blood cell counter	
12	Centrifuge	1 pcs
13	Colorimeter	1 set
14	Hot air Oven	1 set
15	Autoclave	1 set
16	Refrigerator	1 set
17	Counting chamber	1 pcs
18	DLC counter	1 pcs
19	Computer with printer	
20	Micro pipettes a) Adjustable : (5 - 100 micro Ltr - 8 pcs, 100-1000 micro Ltr - 4 pcs) b) Fixed : (20 micro Ltr. - 4 pcs, 1 ml - 4 pcs)	
21	Coagulometer for coagulation profile	
22	Necessary Glass wares, kits & Chemicals in upto date condition	
23	Shaker	
24	Generator	
25	Cytoscreener	

Options:

01. Semi Auto analyzer
02. Blood cell counter
03. Incinerator

- 1 set
- 1 set
- 1 set

Test : According to the level of the manpower

सुपरिवेक्षकको मन्तव्य :

.....

.....

.....

.....

Laboratories having a Pathologist/Medical Technologist can perform tests for following investigations:

Test name	Test Name
Total WBC count	
Differential WBC	
Hb	
ESR	
Ht (PCV)	
Stool parasites	
Urine examination	
Glucose	
Urea	
Creatinin	
LFT	
Uric Acid	
RPR or VDRL	
Blood grouping	
Pregnancy tests	
Semen	
CSF	
Malaria (MP)	
Sputum AFB	
Leprosy AFB	
Aldehyde tests	
Gram Stain	
Platlets	
BT/CT	
ABO Rh	
Urobilinogen	
Bile Salt, Bile Pigment	
Chyle	
Cholesterol	
Amylase	
Reticulocyte count	
Urine C/S	
Blood C/S	

आयुर्वेद तथा वैकल्पिक चिकित्सा प्रणाली अन्तर्गत निजी स्तरका स्वास्थ्य सेवा संस्थाहरु खोल्न तल उल्लेखित निर्देशनहरुको पालना गर्नुपर्नेछ ।

- आयुर्वेद चिकित्सा प्रणाली भन्नाले अष्टाङ्ग आयुर्वेदमा वर्णित संशोधन (पंचकर्म) संशमन (औषधि चिकित्सा) एवं सत्त्वावजय रहनेछन् ।
- आयुर्वेद चिकित्सा प्रणाली अन्तर्गत निजीस्तरका क्लिनिक, पंचकर्म सेवा केन्द्र, अस्पताल तथा नर्सिङ्गहोमहरु संचालन गर्दा नेपालको प्रचलित कानून अन्तर्गत रही संचालन गर्नुपर्नेछ ।
- आयुर्वेद चिकित्सा प्रणाली अन्तर्गत चिकित्सा व्यवसाय गर्दा सम्बन्धित विषयमा स्नातक, स्नातकोत्तर उपाधी हासिल गरी आयुर्वेद परिषद्मा दर्ता गरेको हुनुपर्नेछ ।
- श्री ५ को सरकारको बहालवाला कर्मचारी भएमा श्री ५ को सरकारको पूर्व स्वीकृति लिएको हुनुपर्नेछ ।
- आयुर्वेद पंचकर्म सेवा केन्द्र, निजी अस्पताल तथा नर्सिङ्गहोम शुरू गरेको एक वर्ष सम्मका लागि अस्थायी इजाजत पत्र दिइनेछ र अनुमति गरी पूर्वाधार, लोकिप्यको मापदण्डहरु पूरा भएको पाईरमा म्याद थप गर्न सकिनेछ ।
- अस्पताल तथा नर्सिङ्गहोमको काममा संलग्न कर्मचारीहरुलाई सामान्य स्वास्थ्य संरक्षणजन्य रोगहरुका बारेमा जानकारी गराउनुपर्नेछ ।
- आयुर्वेद सेवामा गुणस्तर कायम राखी दक्ष सेवा दिनुका साथै श्री ५ को सरकारले समय समयमा लोकेको र निर्दिशित भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।
- विरामीको उपचारको सिलसिलामा आवश्यकता अनुसार विशेषज्ञ चिकित्सक समक्ष वा उपयुक्त स्थानमा प्रेषण (रिफर) गर्नु पर्नेछ ।
- रेडियोग्राफि, इमोजिन्ड सेवा, इ.सि.भि., इ.इ.भि., प्याथोलोजी तथा अन्य सेवा संचालन गर्नु परेमा सो सम्बन्धी नीतिको पालना गर्नु पर्नेछ ।

आयुर्वेद अस्पताल शलक निर्धारण समितिको गठन

- १. श्री ५ को सरकार स्वास्थ्य मन्त्रालयको प्रतिनिधि
- २. महांनिर्देशक, स्वास्थ्य सेवा विभाग
- ३. उपभोक्ता समूहको प्रतिनिधि
- ४. निजी आयुर्वेद अस्पताल प्रमुखमध्येबाट (श्री ५ को सरकारले लोकेको)
- ५. उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको प्रतिनिधि
- ६. आयुर्वेद चिकित्सा परिषद्का प्रतिनिधि
- ७. निर्देशक, आयुर्वेद विभाग

आयुर्वेद चिकित्सा सेवा स्वरूप :

आयुर्वेद चिकित्सा शरीर, इन्द्रिय, सत्व, आत्माको ज्ञान, आयुको मान, हितार्हित आयु, सुखायु, दुखायुको ज्ञान र स्वास्थ्यको प्रवर्द्धन, संरक्षण र उत्सन्न रोगको उपचार नै यसको मुख्य उद्देश्य हो । आयुर्वेद चिकित्सा विज्ञानको स्वरूप दोषदुष्य सिद्धान्त, विशिष्ट चिकित्सा प्रविधि, उपलब्ध स्थानीय जडिबुटी, खनिज, जाल्ज द्रव्यहरुको उपयोगमा आधारित छ ।

चिकित्सा

१) रोग उपचार (आयुर्वेदिक प्रशमन)

- युक्तिव्यापारप्रय चिकित्सा :
  - संशमन (औषधि चिकित्सा)
  - संशोधन (वमनादि पञ्चकर्म)
  - सत्त्वावजय
  - शस्त्र-प्रविधान
  - योग

२) स्वास्थ्य प्रवर्द्धनात्मक, स्वास्थ्य रक्षा तथा प्रतिरोधात्मक स्वास्थ्य सेवा

- १. प्रकृतिवैविध्यचय र परामर्श
- २. स्वस्थवृत्त पालन - ऋतुचर्या, दिनचर्या, रात्रिचर्या, पथ्यापथ्य, आहार विहार
- ३. रसायन
- ४. बाजीकरण
- ५. पञ्चकर्म
- ६. योग

आयुर्वेद अस्पताल तथा नर्सिङ्ग होम सम्बन्धी मापदण्ड तथा पूर्वाधार

आयुर्वेद चिकित्सा प्रणाली अन्तर्गत निजीस्तरमा सञ्चालन गर्ने अस्पताल एवं नर्सिङ्ग होमहरुले आफ्नो क्षमता अनुसार क्रमशः एक वा एकभन्दा बढि तर्जिसलमा उल्लेखित विभाग/शाखाहरु सञ्चालन गर्न सक्नेछन् ।

आयुर्वेद चिकित्सा सेवा अन्तर्गत विभाग वा शाखाहरु :

- कायचिकित्सा
- मनोदैहिक चिकित्सा
- बालरोग चिकित्सा
- प्रसूति तथा स्त्रीरोग चिकित्सा
- शल्य चिकित्सा
- शालाक्य
- रसायन
- बाजीकरण
- रस चिकित्सा
- जडिबुटी (हर्बल) चिकित्सा

आयुर्वेद स्वास्थ्य क्लिनिक/पोलिक्लिनिक सम्बन्धी मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरू

स्वास्थ्य जाँच गर्ने तथा परामर्श दिने व्यक्ति कुनै पनि मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट कम्तिमा पनि BAMS वा सो सरहको चिकित्सा सम्बन्धी उपाधि प्राप्त गरी आयुर्वेद चिकित्सा परिषद्मा दर्ता भएको हुनुपर्नेछ।

पोलिक्लिनिक भन्नाले एउटै व्यवस्थापनको अन्तर्गत रही ३ वा सो भन्दा बढी सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्य क्लिनिकलाई जनाउनेछ, जसमा औषधि सेवाको व्यवस्था समेत हुनुपर्नेछ।

एक सेवा सञ्चालनका लागि आवश्यक न्यूनतम भौतिक सुविधाहरू निम्न अनुसारको हुनुपर्नेछ:

1. विरामीको जाँच गर्ने भेन्टिलेटेड कोठा सेवा अनुसारको छुट्टै हुनुपर्नेछ। (कम्तिमा १४X१० वर्ग फिट)
2. विरामी बस्ने ठाउँ (कुर्ने ठाउँ)
3. विरामी जाँचे टेबुल
4. चिकित्सकको लागि कुर्सी
5. चिकित्सकको लागि टेबुल
6. विरामी बस्ने कुर्सी/टुल
7. विरामी कुर्ने बस्ने बेन्चहरूको व्यवस्था
8. शौचालयको व्यवस्था
9. टेलिफोन (स्वीचक)

आवश्यक औजार उपकरणहरू निम्न अनुसारको हुनुपर्नेछ :-

1. ज्वरो नाप्ने डिग्री १
2. तौल सिने मेसिन १
3. उचाई नाप्ने मेसिन १
4. Tongue Depressor 1
5. ब्लड प्रेशर जाँचे मेसिन १
6. स्टेथोस्कोप १
7. आँखा, नाक, कान, जाँचे सेट
8. प्रोन्टोस्कोप १
9. प्राइव
10. सिरिन्ज
11. टर्ब साइट
12. पञ्जा
13. मास्क, एप्रोन
14. किङ्गी टे
15. बास्तीन

नोट :

- विशेषज्ञ सेवा र विषय अनुसारको आवश्यक औजार उपकरणहरूको व्यवस्था हुनुपर्नेछ।
- विरामीको सम्पूर्ण विवरण राख्नको लागि एउटा रजिष्टर हुनुपर्नेछ।
- क्लिनिकमा प्रयोग गरिने सम्पूर्ण औजारहरू अनिवार्य रूपमा निर्मलकृत गरिएको हुनुपर्नेछ।
- क्लिनिकमा काम गर्ने व्यक्तिले आफ्नो योग्यताको प्रमाणपत्र तथा आयुर्वेद चिकित्सा परिषद् दर्ता नं., सेवा शुल्क र आयकर प्रमाणपत्र सबैले देखाउनुपर्नेछ।
- मासिक प्रतिवेदन नियम अनुसार सम्बन्धित निकायमा पठाउने व्यवस्था हुनुपर्नेछ।

आयुर्वेद पञ्चकर्म सेवा केन्द्र सम्बन्धी मापदण्ड तथा पूर्वाधारहरू

भौतिक पूर्वाधार :

आयुर्वेद पञ्चकर्म सेवा प्रदान गर्ने केन्द्र, हेल्प क्लव र हेल्प रिसेन्टहरू सञ्चालनका लागि आवश्यक पर्ने अभ्यंग, स्वेदन, स्नान, वसन, विरचन, शिरोविरचन, वास्त आदि उपचार कक्षहरू र सोका लागि आवश्यक सामग्रीहरूको व्यवस्था हुनुपर्नेछ। यसका साथै औषधि: निर्माण कक्ष, प्रकृति परीक्षण, सत्त्वावजय चिकित्सा, योग ध्यान एवं अन्य सहायकहरूका लागि आवश्यक कक्षहरू हुनुपर्नेछ। साथै उपयुक्त किसिमका पुस्तकालय, शौचालय आदिको व्यवस्था हुनुपर्नेछ।

पञ्चकर्म सेवाहरू :

यी सेवा केन्द्रहरू व्यवस्थित रूपमा सञ्चालित गरिनुपर्नेछ। यी केन्द्रहरूबाट दिइने सेवाहरू आयुर्वेद चिकित्सा सिद्धान्त अनुसार रसायन, वाजीकरण, स्वास्थ्य प्रबर्द्धन, प्रतिरोधात्मक, पुनर्स्थापन एवं उपचारात्मक कर्ममा आधारित रहनुपर्नेछ। रसायन, वाजीकरण सेवा पनि दिनुपर्नेछ।

पञ्चकर्म र सो सम्बन्धी सेवाहरू निम्नानुसार गर्नुपर्नेछ :

❖ पञ्चकर्म

- पूर्वकर्महरू : स्नेहन, स्वेदन, अभ्यङ्ग, पिण्ड स्वेद, पिचु आदि।
- संसर्जन, रसायन कर्म
- प्रधानकर्महरू : वसन, विरचन, वास्त (अनुवासन, आस्थापन), शिरोविचन, रक्तमोक्षण (जलौका)।
- पश्चात् कर्म :

❖ अन्य कर्म

- अभ्यंग, स्वेदन, (पिण्ड स्वेद, पिचु) दाह्य वास्त, नेत्र तर्पण, शिरोधारण, शिरो वास्त, तेल, स्नान, लेप, कटिस्नान, पादस्नान आदि कर्महरू
- सत्त्वावजय कर्म : सत्त्वावजय, योग, ध्यान, नाद चिकित्सा आदि कर्महरू

आवश्यक जनशक्तिकरः

आयुर्वेद चिकित्सा अन्तर्गत पञ्चकर्म र सम्बन्धित कुनै पनि कर्महरु दक्ष अनुभवी आयुर्वेद चिकित्सकहरुको मातहतमा रहेर मात्र दिइनु पर्नेछ ।

निम्नानुसार योग्यता भएका जनशक्तिकरबाट उपरोक्त सेवाहरु सञ्चालन गरिनु पर्नेछ ।

- क) आयुर्वेद चिकित्सक : आयुर्वेद चिकित्सा प्रणालीमा स्नातक वा स्नातकोत्तर उपाधि प्राप्त ।
- ख) पञ्चकर्म चिकित्सा सहायक : आयुर्वेद चिकित्सा प्रणालीमा प्रमाणपत्र तह वा आयुर्वेद स्वास्थ्य सहायक तह उत्तीर्ण गरी न्यूनतम ३ महिनाको पञ्चकर्म तालिम प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ ।
- ग) पञ्चकर्म सह-सहायक - कस्तिमा एस.एल.सी. पास गरी आयुर्वेद चिकित्सकको मातहतमा रही सो सम्बन्धी आवश्यक कर्महरुको तालिम सहितको २ वर्षको अनुभव प्राप्त गरेको ।
- घ) अभ्यङ्गकर्ता : कस्तिमा आठ कक्षा पढी २ वर्षसम्म आयुर्वेद चिकित्सकको मातहतमा बसी अभ्यङ्गकर्ताको रूपमा अनुभव प्राप्त गरेको ।

आयुर्वेद अभ्यङ्ग कर्म मात्र दिइने केन्द्रहरुबाट विश्वस्त्री अभ्यङ्ग कर्म मात्र दिन सक्नेछन् र सो कर्मका लागि न्यूनतम सुपरिवेक्षण प्राविधिक निरीक्षण टोलीद्वारा समय समयमा गरिनेछ ।

चिकित्सामा प्रयोग गरिने आवश्यक औषधिरः

१. चूर्ण
२. क्वाथ, फाण्ट, अर्क, स्वरस
३. अवलेह, पाक, चण्ड
४. दटी, गुग्गुलु
५. आसव, अरिष्ट
६. लीह, मण्डुर
७. तेल, घृत
८. रस, रसायन
९. सेप, महलम्
१०. भस्म, पिष्टी

वैकल्पिक चिकित्सा प्रणाली
होमियोप्याथिक
यूनानी चिकित्सा सेवा
अकुप्रेशर / अकुपञ्चर

तथा

प्राकृतिक चिकित्सा सेवा

होमियोप्याथिक चिकित्सा सेवा स्थापना तथा सञ्चालन पूर्वाधारहरु

होमियोप्याथिक क्लिनिक

१. भौतिक पूर्वाधार
  - (क) विरामी जाँच गर्ने उपयुक्त कोठा
  - (ख) विरामी कुर्ने बेन्च र कुर्सी
  - (ग) विरामी जाँच गर्ने टेबुल र स्टुल
  - (घ) शौचालय
२. आवश्यक स्वास्थ्य उपकरणहरु
  - (क) स्टेथोस्कोप
  - (ख) वी.पी. सेट
  - (ग) ई.एन.टी. सेट
  - (घ) थर्मोमिटर
  - (ङ) एक्स रे थ्यू बक्स
  - (च) Weighing Machine
  - (छ) उचाइ नाप्ने साधन
  - (ज) टर्च
  - (झ) गज, कटन, ब्यान्डेज
३. जनशक्ति
  - (क) होमियोप्याथिक चिकित्सक १ (कम्तिमा होमियोप्याथीमा प्रमाणपत्र तह वा सो सरह)
  - (ख) सहायक होमियोप्याथिक चिकित्सक १ (कम्तिमा होमियोप्याथिक प्रमाणपत्र तह वा सो सरह)
  - (ग) होमियोप्याथिक सहायक १ (मान्यता प्राप्त संस्थाबाट होमियोप्याथीमा तालिम प्राप्त गरेको।)
४. सेवा:
  - उपचार
  - परामर्श
५. निदान:
  - रेडियोग्राफी
  - प्याथोलोजीको लागि रेफर गर्ने
६. औषधि:
  - होमियोप्याथिक चिकित्सकले विरामीलाई जाँच गरी आफैले पनि औषधि वितरण गर्न सक्ने।

होमियोप्याथिक इमर्जेन्सी सेवा

१. होमियोप्याथिकमा इमर्जेन्सी सेवा २४ सै घण्टा सीमित सेवा बुल्गा राख्न सकिनेछ।
२. भौतिक पूर्वाधार
  - ❖ 20' x 15' साइजको भेन्टिलेशन तथा शौचालययुक्त कोठा
  - ❖ चिकित्सक बस्ने टेबुल र कुर्सी १, १ धान

- ❖ स्टाफ नर्स बस्ने कुर्सी १ धान
- ❖ विरामी बस्ने कुर्सी, दुल १ धान
- ❖ अपरेशन टेबल १ धान
- ❖ Hanging light (100 wt) १ धान
- ❖ न्याक १ धान
- ❖ रिटर १ धान
- ❖ Sterilization set १ धान
- ❖ शौचालयमा पर्याप्त मात्रामा पानी उपलब्ध भएको।

उपकरण

- ❖ स्टेथोस्कोप
- ❖ BP set
- ❖ Globes
- ❖ X-ray view Box
- ❖ Thermometer
- ❖ Weighing Machine
- ❖ उचाइ नाप्ने साधन
- ❖ Plastic Apron
- ❖ Dressing set
- ❖ Stitching set
- ❖ Torch
- ❖ Mask
- ❖ Cap
- ❖ Cotton, gauze, bandage
- ❖ Slab, stand + oxygen cylinder, suction machine
- ३. सेवा सम्बन्धी
  - ❖ Dressing
  - ❖ Stitching
  - ❖ साधारण Injury
- ४. जनशक्ति
  - ❖ चिकित्सक १ जना
  - ❖ स्टाफ नर्स १ जना
  - ❖ पियन १ जना
- ५. औषधि:
  - होमियोप्याथीमा प्रयोग हुने केही इमर्जेन्सी औषधीहरु

निजीस्तरको होमियोप्याथिक अस्पतालका पूर्वाधार

सि.नं.	विवरण	५ शैया	१५ शैया	२० शैया
१.	भौतिक पूर्वाधार			
	क) जग्गा सडकसँग जोडिएको हुनुपर्ने			
	ख) सवारी साधन आवत जावत तथा पार्किङको			

लागि पर्याप्त ठाउँ हुनुपर्ने १				
२.	ग) प्रवेशद्वार र निकालद्वार छुट्टाछुट्टै हुनुपर्ने । सेवा			
	क) बाहिरङ्ग सेवा			
	ख) अन्तरंग सेवा			
३.	जनशक्ति			
	वर्ग क मा पर्ने चिकित्सक	४ जना	६ जना	८ जना
	स्टाफ नर्स	३ जना	४ जना	६ जना
	ल्याब टेक्निसियन	१ जना	१ जना	१ जना
	रेडियोलोजिस्ट	१ जना	१ जना	१ जना
	अ.न.भि.	४ जना	६ जना	८ जना
	कम्प्युटर	२ जना	३ जना	४ जना
	वार्ड ब्याय	२ जना	४ जना	६ जना
	प्रशासन अधिकृत			१ जना
	नायब सुब्बा	१ जना	१ जना	१ जना
	खारदार (लेबा)	१ जना	१ जना	१ जना
	कम्प्युटर प्राविधिक	१ जना	१ जना	१ जना
	पियन/पासे	३ जना	४ जना	६ जना
	भान्से/टहलुला	२ जना	२ जना	२ जना
	माली	१ जना	१ जना	१ जना
	डाइभर	१ जना	१ जना	१ जना
	कृषिकार	३ जना	३ जना	४ जना
४.	उपकरण			
	स्टेथेस्कोप	२	२	२
	B.P. Set	१	१	१
	X-ray View Box	१	१	१
	Thermometer	२	२	२
	Weighing Machine	१	१	१
	उचाई नाप्ने साधन	१	१	१
	Apron	३	४	४
	Gloves	४	८	८
	Oxygen set	१	२	२
	Catheterization set	१	१	१
	Torch	१	२	२
	Cotton, gauze, bandage	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार	आवश्यकता अनुसार
	अन्तरङ्ग सेवा			
	वार्ड - पुरुष कोठा	१७ x १०	१७ x १०	१७ x १२
	महिला कोठा	१७ x १०	१७ x १०	१७ x १२
	चिकित्सा कोठा	१४ x १०	१४ x १०	१४ x १०
	शीचालय, बास बेथिन तथा पानी पर्याप्त	पुरुष - १	पुरुष - २	पुरुष - २

	महिला - १	महिला - २	महिला - ३
Wheel Chair/स्ट्रोर/टुली	२ वटा	३ वटा	३ वटा
जाट/लकर/फाइल	४	१५	३०
बेड प्यान (शैया संख्याको आधारमा)	४	१५	३०
कलवा बस्ने टूल	४	१५	३०
चिकित्सक आराम गर्ने बेड	१	१	१
नर्सिङ ड्युटी रुम १४X१०	१	२	४
बिरामी ओसार्ने एम्बलेन्स	०	१	१
कम्प्युटर तथा रिन्टर	१ थान	१ थान	१ थान
५. औषधि स्टोरको पूर्वाधार			
भेन्टिलेशनयुक्त १४X१० साइजको कोठा	१	१	१
बिरामीको पूर्जा दर्ता गर्ने टेबल, कुर्सी	१,१	१,१	१,१
औषधि बनाउने टेबल, कुर्सी	१,१	१,१	१,१
बिरामी पूर्जा दर्ता गर्ने रजिष्टर	१	१	१

युनानी पद्धतिको क्लिनिक स्थापना र सञ्चालनका पूर्वाधारहरु

सेवा:

- परीक्षण
- उपचार
- परामर्श

निदानात्मक सेवा:

एक्सरे, ल्याब सेवाको लागि प्रेषण गर्ने ।

जनशक्तिको योग्यता:

- क. कम्तिमा युनानी पद्धतिमा स्नातक (BUMS) वा सो सरह (चिकित्सक) ।
- ख. युनानी सहायक (अनुभव प्राप्त) ।

औषधि:

- क. युनानी प्रणाली बमोजिमका औषधिहरु वितरण गर्न सक्ने
- ख. आवश्यकता अनुसार औषधि आफै तयार गर्ने
- ग. आयातीत युनानी औषधिहरुको पर्याप्त भण्डारन

भौतिक पूर्वाधार:

- क. विरामी, जाँच गर्ने उपयुक्त कोठा
- ख. विरामी कुर्ने कुर्सी र बेन्च
- ग. विरामी जाँच गर्ने टेबुल, कुर्सी र स्टुल
- घ. औषधि वितरण कक्ष
- ङ. शौचालय

आवश्यक स्वास्थ्य उपकरणहरु:

- क. स्टेथोस्कोप
- ख. बी.पी. सेट
- ग. ई.एन.टी. सेट
- घ. थर्मोमिटर
- ङ. एक्सरे म्यु वक्स
- च) Weighing machine
- छ) उचाइ नाप्ने साधन
- ज) टर्च लाइट
- झ) गज, कटन, ब्यान्डेज

एक्स्यूप्रेसर

अनेक रोगको उपचार गर्ने एक्स्यूप्रेसर क्लिनिक वा पोलि एक्स्यूप्रेसर (प्राकृतिक चिकित्सा) क्लिनिक सञ्चालन गर्ने निम्नलिखित न्यूनतम व्यवस्था हुनुपर्नेछ ।

१. दक्ष जनशक्ति:

- क) कुनै विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धित विषयमा आवश्यक योग्यता (डाक्टर उपाधि) प्राप्त गरेको व्यक्तिहरु ।
- ख) कुनै पनि मान्यता प्राप्त संघ संस्थाबाट आवश्यक तालिम (डाक्टर वा सो सरहको उपाधि) प्राप्त गरेका व्यक्तिहरु ।

२. अर्ध दक्ष जनशक्ति:

- क) कुनै पनि मान्यता प्राप्त संघ संस्थाबाट एक वर्ष वा सोभन्दा बढी तालिम प्राप्त व्यक्तिहरु ।
- ख) दक्ष जनशक्तिका साथमा न्यूनतम तीन वर्षसम्म अनुभव प्राप्त गरेको कुरा दक्ष जनशक्तिले प्रमाणित गरेको व्यक्तिहरु ।

३. विरामी जाँच गर्ने कोठा

चिकित्सकहरुको लागि मेच र टेबुल

दक्ष चिकित्सक (उपचारक)

अर्धदक्ष चिकित्सक (उपचारक) १

कार्यालय सहायक १

स्वीपर १

९. आवश्यक उपकरणहरु:

- क. एक्स्यूप्रेसर जाँच गर्ने मेशिन
- ख. तौल लिने मेशिन
- ग. एक्स्यूप्रेसर गर्ने जिमका मेशीनहरु
- घ. शक्ति सञ्चार गर्ने उपकरणहरु
- ङ. इलेक्ट्रोनिक एक्स्यूप्रेसर मेशिन
- च. स्पाइनल रोलर
- छ. फेसियल रोलर र अन्य व्यायामका उपकरणहरु ।

१०. संस्थागत रूपमा खोलिने क्लिनिक:

- क. श्री ५ को सरकारबाट स्वीकृत प्राप्त निकायको अनुमति लिएर मात्र स्वास्थ्य क्लिनिक सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।
- ख. स्वास्थ्य क्लिनिक सञ्चालन गर्ने माथि उल्लेखित व्यवस्था हुनु अनिवार्य छ ।
- ग. चिकित्सक उपचारक लगायत काम गर्ने जनशक्तिले नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ ।

११. विरामी भर्ना गरेर पनि उपचार गर्न सकिनेछ ।

१२. विरामी भर्ना गर्न स्वास्थ्य क्लिनिकमा निम्नलिखित पथ व्यवस्था हुनुपर्दछः

- विरामी राख्ने कोठा
- विरामी सुत्ने बेड, आवश्यक औड्ने औद्युजने सामान
- सफा र प्रदूषणमुक्त कोठा
- स्नान घर
- सफा पानी
- सन्तुलित भोजन आदि
- विरामी सुत्ने बेड एकले अर्कालाई नछुने गरी कम्तिमा २-३ फिटको दूरीमा राख्नुपर्दछ।
- शौचालय।

१३. श्री ५ को सरकारबाट अनुमति लिएर सञ्चालित सबै एकपुशेर स्वास्थ्य क्लिनिकले वैकल्पिक चिकित्सा समितिमा संस्था दर्ता गरेको हुनुपर्नेछ।

- एकपुशेर प्राकृतिक चिकित्सा विषयमा प्रचार/प्रसार तथा अनुसन्धान मात्र गर्ने उद्देश्यले पनि संस्था खोली सञ्चालन गर्न सकिनेछ।
- सम्बन्धित विषयको अनुसन्धान गर्ने आवश्यक योग्यता प्राप्त गरेको जनशक्ति हुनुपर्नेछ।
- प्रचार गर्दा एउटा विषयसँग अर्को विषय बाक्ने गरी तथा एकले अर्कालाई हानी पुऱ्याउने प्रचार गर्नु हुँदैन।

१४. एकपुशेरको लागि श्री ५ को सरकारको स्वीकृति प्राप्त संस्थाबाट वा वैकल्पिक चिकित्सा समितिबाट प्रमाणित गरेर मात्र यस सम्बन्धी सामग्री विक्री वितरणमा बजारमा ल्याउनु पर्नेछ। जस्तै: जोगाड, अन्य विम साईटमका सामग्रीहरू।

१५. समय, परिस्थिति र स्थान अनुसार उपचारमा प्रयोग हुने उपकरणको विकासक्रम अनुसार परिवर्तन हुन सक्नेछ।

अल्पपुञ्चर सेवा अस्पतालका पूर्वाधार र मापदण्डहरू

सि.नं.	विवरण	५ शैया	१० शैया	१५ शैया
१	भौतिक पूर्वाधारहरू जनरल अस्पताल सरह	✓	✓	✓
२	सेवा ❖ मोक्सवसन ❖ अल्पपुञ्चर	✓	✓	✓
३	जनशक्ति			
	क) स्नातकोत्तर	०	१	२ जना
	ख) स्नातक	२	३	६ जना
	ग) एकपुञ्चर सहायक	२	३	६ जना
	घ) नर्सिङ स्टाफ	०	२	३ जना
	ङ) प्रशासनिक कर्मचारी जनरल अस्पताल सरह			
	च) पियन			
४	उपकरण	१	२.	५ जना
	क) एकपुञ्चर निडिल			
	ख) मोक्सा स्टिक			
	ग) कपिङ			
	घ) अटीकलेभ			
	ङ) स्टेशोस्कोप			
	च) थर्मामिटर			
	छ) रेकर्ड रेजिस्टर			
	ज) अन्य व्यवस्था जनरल अस्पताल सरह			

नोट : अस्पताल स्थापना तथा संचालनका नीति तथा नियमहरू जनरल अस्पताल सरह हुने

	मालिसमा प्रयोग हुने उपकरणहरु पानीलाई विभिन्न तापक्रममा ल्याउने एवं वाफ बनाउने यन्त्र थर्मोमिटर (पानीको तापक्रम र शरीरको तापक्रम नाप्ने) रक्तचाप नाप्ने यन्त्र (B.P. Set) नाक, कान, घाँटी जाच्ने यन्त्र (E.N.T. Set) तौल नाप्ने यन्त्र (Weighing Machine)	१० सेट १/१ वटा १०/१० वटा ५ वटा २ वटा	२० सेट १ वटा २०/२० वटा ५ वटा ३ वटा	२० सेट २ वटा ३०/३० वटा १० वटा ४ वटा	२५ सेट ३ वटा ३०/३० वटा १५ वटा ६ वटा	
१७	जनशक्ति चिकित्सक सहायक चिकित्सक उपचारक सहायक उपचारक लेखा अधिकृत लेखापाल प्रशासकीय प्रमुख प्रशासकीय सहायक सुपरभाईजर Receptionist कार्यालय सहयोगी (पियन) माली चौकिदार	२ जना २ जना १० जना २ जना - १ जना - १ जना १ जना १ जना १ जना १ जना ३ जना १ जना ३ जना	४ जना ४ जना १५ जना ३ जना - १ जना १ जना १ जना १ जना १ जना १ जना १ जना ४ जना १ जना ४ जना	६ जना ६ जना २ जना ४ जना - १ जना १ जना १ जना १ जना १ जना २ जना २ जना ५ जना २ जना ४ जना	१० जना १० जना २५ जना ५ जना १ जना १ जना १ जना २ जना २ जना ३ जना ६ जना ३ जना ५ जना	प्राविधिक प्राविधिक प्राविधिक अप्राविधिक अप्राविधिक अप्राविधिक अप्राविधिक अप्राविधिक अप्राविधिक अप्राविधिक अप्राविधिक अप्राविधिक अप्राविधिक अप्राविधिक

112

र. ५ को
टिकट

निजी तथा गैरसरकारी अस्पताल तथा नर्सिङ्ग होम सञ्चालन स्वीकृतको लागि भर्नापत्र
आवेदन फारम

अनुसूचि - १

- संस्थाको नाम :- शैया संख्या :-
- साधारण सेवा/विशेषज्ञ सेवा अस्पतालमा कुन हो उल्लेख गर्ने :-
- संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना) :-
अंचल :- बडा नं. :- टेल :-
जिल्ला :- ब्लक नं. :- टेलिफोन नं. :-
पो.ब.नं. :-
- संस्था खोल्ने व्यक्तिहरु :-
नाम :- नाम :-
नागरिकता :- नागरिकता :-
ठेगाना :- ठेगाना :-
फोन नं. :- फोन नं. :-
- संस्थाको वित्तीय स्रोत :-
- निजी :-
- शैयर कर्जा :-
- सरकारी :-
- गैर सरकारी संस्थाबाट कर्जा लिई संचालन गर्ने भए सो उल्लेख गर्ने :-
वित्तीय लगानी :- (लागत) र.
- भवन तथा जग्गाको लागि :-

113

औजार उपकरण:

जनशक्ति :-

अनुमानित आम्दानी :-

आम्दानीको स्रोत :-

स्वदेशी :-

विदेशी :-

अचल सम्पत्तिको स्रोत :-

अनुमानि मुनाफा :-

मासिक :-

त्रैमासिक :-

वार्षिक :-

६. नर्सिङ होम तथा प्राइभेट अस्पतालको वर्गीकरण अनुसार प्रदान गर्ने सेवाहरूको विवरण कुन-कुन सेवा पुऱ्याउने हो ? सो खुलाउने ।

निदानात्मक सेवा

एक्सरे

अल्ट्रासाउण्ड

इन्डोस्कोपी

ई.सी.सी., ट्रेडमील

प्रयोगशाला

प्रतिकारात्मक सेवा

बोप

एम.सि.एच.

परिवार नियोजन सेवा

उपचारात्मक सेवा

प्रसूति तथा स्त्रीरोग

जनरल मेडिसिन

जनरल सर्जिकल

विशेषज्ञ सेवा जस्तै :-

प्रसूति सेवा, मृगौला रोग,

स्नायु, दन्त, आँखा,

अर्थोपिडिक, मानसिक सेवा

७. संस्थामा प्रयोग हुने आवश्यक मुख्य उपकरणहरूको विवरण तथा स्रोत :-

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

(ङ)

(च)

(छ)

(ज)

(झ)

५. संस्थामा सेवा पुऱ्याउने कर्मचारीहरूको विवरण सम्बन्धित मापदण्ड अनुसार :

(क) विशेषज्ञ :-

नाम

पद

योग्यता

पार्टटाईम

फुलटाईम

(ख) प्राविधिक :-

नाम

पद

योग्यता

पार्टटाईम

फुलटाईम

(ग) प्रशासनिक :-

नाम

पद

योग्यता

पार्टटाईम

फुलटाईम

नोट :-

- १) सम्बन्धित सेवा अनुसार निर्धारित मापदण्डहरू र पूर्वाधारहरू पूरा भएपश्चात् मात्र सेवा संचालन गर्ने पाईनेछ ।
- २) उपर्युक्त बमोजिम के कति कर्मचारीहरूको संस्थामा संलग्न हुने हो, स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्ने ।
- ३) सबै शुल्क विवरण विस्तृत रूपमा उल्लेख हुनुपर्ने ।
- ४) संस्थामा कार्य गर्ने कर्मचारीहरू सम्बन्धित परिषद्मा दर्ता भएको हुनुपर्ने, सम्बन्धित परिषद्को प्रमाणपत्र अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्ने ।
- ५) कर्मचारीहरूको योग्यताका प्रमाणित प्रतिलिपिको साथै कार्य गर्ने मन्जुरीनामा समेत संलग्न हुनुपर्ने ।
- ६) श्री ५ को सरकारमा कार्यरत कर्मचारीहरू संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा ५९ अनुसारको स्वीकृति पत्र अनिवार्य रूपमा संलग्न हुनुपर्ने ।
- ७) बर्ग अनुसारको निर्दिष्ट मापदण्ड पुऱ्याउनुपर्ने ।

स्वास्थ्य क्लिनिक / रेडियो इमेजिङ्ग सेवा / पोलिक्लिनिक सञ्चालन

स्वीकृतिको लागि आवेदन फाराम

१. संस्थाको नाम: - शैया संख्या: -
२. संस्थाको ठेगाना (पत्राचार गर्ने ठेगाना): -
अचल :- बडा नं. :- टोल :-
जिल्ला :- ब्लक नं. :- टेलिफोन नं. :-
३. संस्था खोल्ने व्यक्तिहरु :- पो.ब.नं. :-
नाम :-
नागरिकता :-
ठेगाना :-
फोन नं. :-
४. संस्थाको वित्तिय श्रोत :-
क. निजी :-
ख. शेयर कर्जा :-
ग. वैदेशिक :-
घ. नौरसरकारी :-
ङ. सामुदायिक :-
च. अन्य :-

५. संस्थाको क्षमता तथा विस्तृत कार्य योजना :-

सेवा प्रदान गर्ने क्षेत्रहरु :-

<u>निदानात्मक सेवा</u>	<u>एक्सरे</u>	<u>पलिकारात्मक सेवा</u>	<u>उपचारात्मक सेवा</u>
अल्ट्रासाउण्ड	इण्डोस्कोपी	इ.सी.सी., ट्रेडमील	प्रसूति तथा स्त्री रोग
प्रयोगशाला	अन्य सेवा :- फार्मसी		जनरल सर्जिकल
			विशेषज्ञ जस्तै :- आँखा, नाक, मुटु, मूगौला स्नायुरोग इत्यादि ।

६. सेवा शुल्क (अलग र स्पष्टसँग) खुलाउने :-
  ७. संस्थामा सेवा हुने आवश्यक उपकरणहरुको विवरण तथा स्रोत :-
  ८. संस्थामा सेवा पुर्‍याउने जनशक्ति विवरण :-
संख्या / योग्यता / अनुभव / पार्ट टाइम / फुल टाइम / अन्य सुविधा
सामान्य चिकित्सक :
विशेषज्ञ चिकित्सक :
अन्य प्राविधिक :
- नोट :-
- १) सम्वन्धित सेवा अनुसार निर्धारित मापदण्डहरु र पूर्वाधारहरु पुरा भए पश्चात् मात्र सेवा संचालन गर्न पाइनेछ ।
  - २) उपयुक्त ब्योजिम के कति कर्मचारीहरुको संस्थामा संलग्न हुने हो, स्पष्ट उल्लेख हुनुपर्नेछ ।
  - ३) संस्थामा कार्य गर्ने कर्मचारीहरु सम्वन्धित परिषद्मा दर्ता भएको हुनुपर्ने, सम्वन्धित परिषद्को प्रमाणपत्र अनिवार्य रूपमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
  - ४) कर्मचारीहरुको योग्यताका प्रमाणित प्रतिलिपिहरु संलग्न हुनुपर्नेछ ।
  - ५) श्री ५ को सरकारमा कार्यरत कर्मचारीहरु संलग्न हुने भएमा नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा ५९ अनुसारको स्वीकृति पत्र अनिवार्यरूपमा संलग्न हुनुपर्नेछ ।

(नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा ५९ र नियमावली ११२ सँग सम्बन्धित)

स्वास्थ्यकर्मीको लागि क्लिनिक सञ्चालन स्वीकृति

आवेदन फाराम

श्री ५ को सरकार

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन २०५३ अन्तर्गत बहालवाला कर्मचारीले कुनै स्वास्थ्य क्लिनिक वा निजी अस्पताल नर्सिङ होम स्थापना तथा संचालन गर्न वा संस्थामा काम गर्न वा कानून बमोजिम दर्ता गर्नु पर्ने कुनै व्यवसाय गर्न वा अन्यत्र नोकरी स्वीकार गर्ने अनुमतिका लागि भन्नु पर्ने फाराम ।

(नेपाल स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ को दफा ५९ सँग सम्बन्धित)

१. कर्मचारीको नाम, धर :-
२. स्थायी ठेगाना :-
४. जन्म मिति :-
५. पद :-
६. शैक्षिक योग्यता र तालिमको विवरण :-
७. तह :-
८. समूह/उपसमूह
९. अस्थायी ठेगाना :-

१०. नियुक्ति मिति:-

हाल बहाल रहेको कार्यालयको नाम र ठेगाना :-

क. कानून बमोजिम दर्ता गर्नु पर्ने कुनै व्यवसायको लागि :-

१. व्यवसायको नाम :-
२. व्यवसायको प्रकृति :-
३. व्यवसायको समयावधि :-
४. व्यवसाय दर्ता गर्ने निकायको पूरा नाम र ठेगाना :-

ब. अन्यत्र आशिक समयको नोकरी गर्नको लागि

१. नोकरी गर्न चाहेको निकायको पूरा नाम, ठेगाना र फोन नं. :-

२. पद र कामको प्रकृति :-

३. काम गर्न चाहेको अवधि :- (वर्ष महिना दिन)

मिति :-

समय :-

देखि

वजेदेखि

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

ग. स्वास्थ्य क्लिनिक/निजी अस्पताल/नर्सिङ होम स्थापना तथा संचालन गर्नको लागि

१. खोल/स्थापना गर्न/संचालन गर्न मध्ये के गर्न चाहेको हो खुलाउने ?

२. स्वास्थ्य संस्थाको पूरा नाम र ठेगाना :-

३. लगानी :- निजी शोयरकर्जा शैरसरकारी

४. संस्थामा काम गर्ने भए संस्थासँग भएको सम्भौता पत्र

घ. स्वास्थ्य क्लिनिक/निजी अस्पताल वा नर्सिङ होममा काम गर्नको लागि

१. स्वास्थ्य क्लिनिक निजी अस्पताल नर्सिङ होम मध्ये के हो ?

२. काम गर्न चाहेको स्वास्थ्य संस्थाको पूरा नाम, ठेगाना र फोन नं. :-

३. काम गर्न चाहेको अवधि :- (वर्ष महिना दिन)

मिति :-

देखि

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

सम्म

दृश्य :-

- १) प.रुत विवरण निवेदकको हस्ताक्षरले तेशी पेश गर्नु पर्ने र विवरणलाई प्रमाणित गर्ने आवश्यक काराजातको प्रमाणित फोटोकपी समेत संलग्न गर्नुपर्नेछ । यसरी पेश गरेको कार्यमा कुनै कुरा परिवर्तन गर्नुपर्ने भएमा पुनः स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।
- २) आफु कायदत स्वास्थ्य संस्था वाहेक वहीमा १ वटा प्राईभेट संस्थामा मात्र पार्टटाईम काम गर्न पाईनेछ तर विशेषज्ञ परामर्श सेवा (Consultant Opinion Service) लाई यस प्रावधानले कुनै रोक लगाउने छैन । तर संस्थागत रूपमा काम गर्न पाईनेछैन ।
- ३) दुई प्रति फोटो पेश गर्नु पर्नेछ ।
- ४) सेटलाइट (Satellite) क्लिनिक संचालन गर्न छुट्टै स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।

मूल समिति तथा उपसमितिरुको नामावली

मूल समिति :

१. श्रीमान् महेन्द्रनाथ अर्याल, स्वास्थ्य सचिव, स्वा. मं.
२. डा. वी.डी चटौत, प्रमुख विशेषज्ञ, नीति योजना महाशाखा, स्वा. मं.
३. डा. लक्ष्मीराज पाठक, को.मु. महानिर्देशक, स्वा. से.वि.
४. डा. वेनु बहादुर कार्की, प्रमुख, नीति योजना महाशाखा, स्वा. मं.
५. डा. प्रकाश अर्याल, प्रमुख, चिकित्सा सेवा महाशाखा, स्वा. मं.
६. डा. रामप्रसाद श्रेष्ठ, फोकल प्वाइन्ट, स्वा. मं.
७. डा. शेषराज आचार्य, प्रमुख आयुर्वेद चिकित्सक, स्वा. मं.
८. डा. भोला रिजाल, अध्यक्ष, एफिन
९. आमन्त्रित - श्रीमती जानु वस्नेत, वरिष्ठ नर्सिङ्ग अधिकृत, गुणस्तर शाखा

उप समिति

(क)

अस्ताल सेवा समूह :

डा. मनोहरलाल श्रेष्ठ, निर्देशक, वीर अस्ताल	अध्यक्ष
डा. छत्र अमाल्य, निर्देशक, व्यवस्थापन महाशाखा, स्वा. से.वि.	सदस्य
डा. अरुनी भूषण उपरथाय, कार्डियोलजिष्ट,	
कन्सल्ट्याण्ट फिजिसियन, वीर अस्ताल	सदस्य
डा. उषेन्द्र देवकोटा, प्रोफेसर, सिनियर न्यूरो कन्सल्टेण्ट	सदस्य
डा. भगवान कोइराला, निर्देशक कार्डियाक सर्जन,	सदस्य
शाहिद गंगालाल हृदयरोग केन्द्र	
डा. निराकारमान श्रेष्ठ, निर्देशक, मानसिक अस्ताल	सदस्य
डा. नागयण बहादुर थापा, मे.सु., कानिन्त बाल अस्ताल	सदस्य
डा. विमला लाखे, डाईरेक्टर, प्रसूति गृह	सदस्य
डा. वावुराम मरासिनी, सि.मे.अ., स्वा. से.वि.	सदस्य
डा. शम्भुशरण तिवारी, सि.मे.प्रशासक, स्वा. से.वि.	सदस्य
श्री नरेश खतिवडा, तथ्यांक अधिकृत, स्वा. मं.	सदस्य
श्रीमती जानु वस्नेत, वरिष्ठ नर्सिङ्ग अधिकृत, गुणस्तर शाखा	सदस्य सचिव

आमन्त्रित विशेषज्ञहरु :

- डा. उम्वर बहादुर कार्की, सिनियर कार्डियोलोजिष्ट, पोष्टग्राजुयट इन्स्टीच्युट, वीर अस्ताल
- डा. अर्जुन देव भट्ट, सिनियर यूरो कन्सल्टेण्ट, वीर अस्ताल
- डा. अशोक बन्नाचार्य, सिनियर कन्सल्टेण्ट अर्थोपेडिक, वीर अस्ताल
- श्री वञ्चु कैलास कैनी, अस्ताल प्रशासक, सहिद गंगालाल हृदयरोग केन्द्र

(ख)

दन्त सेवा समूह :

- डा. मणिमक रत्न वज्राचार्य, सि.डे. सर्जन
डा. प्रविण मिश्र, सि.डे. सर्जन
डा. सुशिल कोइराला, निर्देशक, नेशनल डेन्टल अस्पताल
श्री ज्योतिराज श्रेष्ठ, स्वा.म.

अध्यक्ष
सदस्य
सदस्य
सदस्य सचिव

(ग)

निदानात्मक सेवा समूह:

- १) प्याथोलोजी सेवा
डा. सरला मल्ल, निर्देशक, रा.ज.स्वा. प्रयोगशाला, टेकु
डा. धनमान वज्राचार्य, वीर अस्पताल
श्री सुरेन्द्र सिग्देल, स्वा.म.
श्री पुरुषोत्तम पौडेल
सचिव

संयोजक
सदस्य
सदस्य
सदस्य

२) रेडियोलोजी सेवा समूह

- डा. विष्णुलाल जोशी, सिनियर रेडियोलोजिष्ट, वीर अस्पताल
डा. तिर्थ राम बुलाकोटी, सिनियर रेडियोलोजिष्ट,
कान्ति बाल अस्पताल
श्री विष्णुमान मलेकु, सि.हे.अ., स्वा.से.वि.
डा. किरण बाबु सिबडा, सि. रेडियोलोजिष्ट, कान्ति बाल अस्पताल
आमन्त्रित:- डा. ऋषिराम कोइराला, रजिष्ट्रार, आयुर्वेद चिकित्सा परिषद् ।

अध्यक्ष
सदस्य
सदस्य

पुनरावलोकन समिति

- प्रमुख विशेषज्ञ, स्वास्थ्य मन्त्रालय, नीति योजना महाशाखा अध्यक्ष
- महानिदेशक, स्वास्थ्य सेवा विभाग सदस्य
- प्रमुख, स्वास्थ्य मन्त्रालय, नीति योजना तथा अ.स. महाशाखा सदस्य
- प्रमुख, स्वा. मं. चिकित्सा सेवा महाशाखा सदस्य
- फोकल प्वाइन्ट, स्वा.मं. सदस्य
- निर्देशक, स्वा.से.वि., आपूर्ति व्यवस्था महाशाखा सदस्य
- अध्यक्ष, Association of Private Hospitals & Nursing Homes सदस्य
- निर्देशक, स्वा.से.वि., व्यवस्थापन महाशाखा सदस्य
- वरिष्ठ नर्सिङ्ग अधिकृत, स्वा.से.वि. सदस्य
- प्रमुख, स्वा.मं., जनस्वास्थ्य प्रशासन, अनुगमन मू. महाशाखा सदस्य

स्वास्थ्य संस्था सञ्चालनका लागि मापदण्ड अनुसार सम्बन्धितले
प्रेषित गर्नुपर्ने कागजातहरू

१. आवेदन फाराम
२. कम्पनी दर्ता/संस्था दर्ताको प्रमाणित प्रतिलिपि
३. स्थायी लेखा दर्ता प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि
४. सम्पूर्ण जनशक्तिको
(क) बायोडाटा
(ख) शैक्षिक योग्यता, तालिमका प्रमाणित प्रतिलिपि
(ग) चिकित्सकको हकमा काउन्सिल दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
(घ) पारामेडिकल स्टाफहरूको हकमा नेपाल स्वास्थ्य व्यवसायी परिषद् दर्ता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
- (ङ) नागरिकता प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि
- (च) जनशक्तिहरूको काम गर्ने समय (पाट टाइम/फुल टाइम किटान गर्नुपर्नेछ ।)
- (ज) मञ्जुरीनामा / कबुलियतनामा
५. औजार उपकरणको विवरण तथा स्रोत
६. सम्पूर्ण सेवा शुल्क विवरण
७. भौतिक सामग्रीको विवरण
८. संस्थाको चल अचल सम्पत्ति विवरण तथा वित्तीय स्रोत
९. घर/कोठा बहालमा लिई सञ्चालन गर्ने भए घर बहाल सम्झौता पत्र
१०. संस्था रहने स्थान एवं भवनको Layout विवरण
११. संस्थाको कार्य योजना (SCHEME)
१२. रु. ५ को हुलाक टिकट
१३. PAN मा दर्ता नम्बर

सञ्चालन हुने संस्था स्वीकृत मापदण्ड अनुसार हुनुपर्नेछ ।

